

การเสวนา

‘โครงการวิจัยระบบหนังสือหมอนเวียนในโรงเรียนประถมศึกษา

ณ ห้องมิตติงรุม ๒ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ วันเสาร์ที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๓.๑๑ น

ฟังเสียง : (บันทึก ๑) (บันทึก ๒) (บันทึก ๓) (บันทึก ๔)

(บันทึก ๕) (บันทึก ๖) (บันทึก ๗) (บันทึก ๘)

เมื่อโครงการวิจัยระบบหนังสือหมอนเวียนในโรงเรียนประถมศึกษาเดินทางมาได้เกือบครึ่งทาง หนังสือหมอนเวียนจากโรงเรียนแรก ไปยังโรงเรียนที่สอง การแลกเปลี่ยนหนังสือด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนในกลุ่มวิจัย พร้อมกันนั้นมีมิตรภาพระหว่าง นักเรียนต่างโรงเรียน และคุณครูต่างโรงเรียนก็ก่อตัวขึ้น เช่นเดียวกันกับความรู้ และพัฒนาการด้านการเขียน-การอ่านของเด็กๆ ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้คณะวิจัยและคุณครูบรรณาธิการที่ร่วมโครงการเรียนรู้ปัญหา-อุปสรรคต่างๆ อันส่งผลกระทบต่องานวิจัย เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการวิจัยระบบหนังสือหมอนเวียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คณะวิจัยจึงจัดเสวนา ‘โครงการวิจัยระบบหนังสือหมอนเวียนในโรงเรียนประถมศึกษา’ ขึ้น ณ ห้องมิตติงรุม ๒ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ วันเสาร์ที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๓.๑๑ น เพื่อเป็นเวทีสำหรับคุณครูจากโรงเรียนกลุ่มวิจัย ทั้ง ๘ โรงเรียน ในเขตพื้นที่ ชลบุรี ได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อปัญหา-อุปสรรค ความสำเร็จ-ความล้มเหลว และประโยชน์ของระบบหนังสือหมอนเวียน ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงวิธีพัฒนาแนวคิดการอ่านแห่งชาติ การเสวนาครั้งนี้ได้รับความสนใจจากบุคลากรจากโรงเรียนต่างๆ บุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับห้องสมุด และแวดวงหนังสือ สื่อมวลชน รวมไปถึงหน่วยงานของรัฐบาลเข้าร่วมงานเสวนา

การเสวนาครั้งนี้เสมือนรายงานให้สังคมหนังสือได้รับรู้ เมื่อโครงการวิจัยเดินทางมาถึงเกือบครึ่งทาง เวลา ๑๕.๑๑ น. การเสวนา ‘โครงการวิจัยระบบหนังสือหมอนเวียนในโรงเรียนประถมศึกษา’ แลกเปลี่ยนข้อปัญหา-อุปสรรค ความสำเร็จ-ความล้มเหลว และประโยชน์ของระบบหนังสือหมอนเวียน วิธีพัฒนาแนวคิดการอ่านแห่งชาติ โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑนา วงศ์ศิริวัฒน์

หัวหน้าโครงการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จินดา จำริญ

ที่ปรึกษาโครงการ

อาจารย์ทิพภา ปิติยะจินดา

นักวิจัยร่วม

อาจารย์เสาวนีย์ พิทยานุรักษ์

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแหลมแท่น

นางสาวภรณ์ภัส ลวสุต

พิธีกร

พิธีกร : ในช่วงที่สองนี้เป็นเป็นการเสวนาโครงการวิจัยระบบหนังสือหมวนเวียนใน โรงเรียนประถมขนาดเล็กนะคะ ซึ่งจะเป็นการแลกเปลี่ยน
ข้อปัญหา อุปสรรค ความสำเร็จ ความล้มเหลว และประโยชน์ของระบบหนังสือหมวนเวียน และวิธีการพัฒนาการอ่านแห่งชาติ ขอแนะนำผู้ร่วม
เสวนาท่านแรกนะคะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มัทนา วงศ์ศิริวรรณ หัวหน้าโครงการ ท่านที่สอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จินดา จำริญ ที่ปรึกษา
โครงการ ท่านที่สาม อาจารย์ทิพภา ปลีหะจินดา จากมหาวิทยาลัยบูรพา นักวิจัยร่วม ท่านที่สี่ อาจารย์เสาวนีย์ พิทยานุรักษ์ ผู้อำนวยการ
โรงเรียนบ้านแหลมแท่น ขอเชิญอาจารย์ได้เลยค่ะ

ดร.มัทนา : ขอบคุณค่ะ เจอกันอีกแล้วนะคะ โครงการนี้ไม่ใช่ความฝันเหมือนเมื่อก่อนนะคะ เพราะว่าโครงการนี้ดำเนินการไปเกือบจะ ๑ ปีแล้ว
ค่ะ หนังสือที่ส่งไปหาเด็กๆ ก็แลกเปลี่ยนไปแล้ว ๑ ครั้ง คือ ดำเนินงานไป ๑ ภาคการศึกษาแล้ว ความเป็นมาก็เราคิดง่ายๆ เป็นโจทย์วิจัยที่
ตัวเองอ่านแนวคิดแล้วเห็นว่าทำได้เลย ง่ายที่สุด

ก่อนที่จะมาทำโครงการนี้ เริ่มต้นคือ ดิฉันทำงานอยู่ที่คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งจะมีเอกสารให้ทุนวิจัยแก่อาจารย์
มหาวิทยาลัยเวียนมาเป็นประจำ ก็ได้อ่านว่า กรอบไหนจะเข้าข่ายที่จะทำวิจัยได้ ซึ่งก็ต้องเป็นงานด้านวิทยาศาสตร์ แต่มีครั้งหนึ่งเป็นทุน
ประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งกรอบงานวิจัยที่เขาสนับสนุน กรอบหนึ่ง คือ เรื่อง ‘ปฏิรูปการศึกษา’ ประกอบกับ
ช่วงนั้นเว็บไซต์ bybook.com เพิ่งจะเปิด ซึ่งในนั้นมีบทความ พออ่านแล้ว รู้สึกว่ามีหัวข้อให้นำไปทำวิจัยได้ประมาณ ๘๐๐ เรื่อง ประจวบ
เหมาะพอดีกับทุนวิจัย ไม่คิดว่าตัวเองจะต้องทำ ก็ส่งเอกสารเรื่องทุนวิจัยนี้ให้คุณมกุฏ แล้ววช.ก็เปิดกว้าง ให้ผู้ทำวิจัยเป็นใครก็ได้ ไม่ต้องเป็น
หน่วยงาน คณะ หรืออาจารย์ ในมหาวิทยาลัย จะเป็นหน่วยงานเอกชนก็ได้ ให้สำนักพิมพ์ตีเสื้อลงเขียนไปขอทุน คุณมกุฏก็ว่าผมเขียนไม่เป็น
ช่วยเขียนให้หน่อย

เลยเริ่มลงเขียนดูจากเค้าโครงกรอบแนวคิดเรื่องระบบหนังสือหมวนเวียน เขียนวิธีการที่เราคิดอยู่ในหัวว่า ควรจะทำแบบไหน แล้ว
ส่งไปที่วช. คิดว่าที่ได้ทุนสนับสนุน เพราะกรอบแนวคิดของเราค่อนข้างชัด และเราไม่ใช่งานวิจัยเชิงสำรวจ ไม่ได้ทำในลักษณะการเก็บข้อมูล
ว่า ปัญหาคืออะไร สภาพการณ์ของโรงเรียนประถมในปัจจุบันคืออะไร ซึ่งเขาทำกันมาเยอะแล้ว แต่เป็น ‘การวิจัยเชิงทดลอง’ ที่ใช้อะไรใหม่ ก็
คือ ‘ระบบหนังสือหมวนเวียนใน ๔ โรงเรียน’ นำเสนอว่า นี่น่าจะเป็นนวัตกรรมที่นำไปใช้ได้ในระบบการศึกษาที่เราพูดถึงแต่ปัญหา ปัญหา
ปัญหา แต่ไม่มีใครเสนอทางออก งานวิจัยนี้จะบอก หรือแถมประเด็นๆ ว่าวิธีนี้เป็นทางออกได้ เลยเสนองานวิจัยไป

‘ระบบหนังสือหมวนเวียนใน ๔ โรงเรียน’

น่าจะเป็นนวัตกรรมที่นำไปใช้ได้ในระบบการศึกษา

ที่เราพูดถึงแต่ปัญหา ปัญหา ปัญหา

แต่ไม่มีใครเสนอทางออก

งานวิจัยนี้จะบอก หรือแถมประเด็นๆ ว่าวิธีนี้เป็นทางออกได้

ตอนแรกเสนอไปค่อนข้างใหญ่ จะทำในโรงเรียนหลายกลุ่ม ทุกภาคของประเทศ มาตอนนี้รู้สึกว่ามีโชคดีที่เขาลดลงมา ทางวช.มี
ผู้ทรงคุณวุฒิวิจารณ์ว่าเป็นแนวคิดที่น่าสนใจ และขอให้ปรับแก้อะไรนิดหน่อย ให้ลดกลุ่มพื้นที่การศึกษาลง เราก็ปรับแก้กลับไป ซึ่งตอนแรกก็
ชัดเจน เพราะถ้าให้เรลดพื้นที่การศึกษาลง ให้เราทำในภาคกลาง แล้วจะไปใช้กับภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคอีสานได้ไหม ตอนนี้รู้สึกว่าเป็นไร

เราเห็นว่าน่าจะมีอะไรเป็นจุดร่วมได้ น่าจะเป็นคำตอบว่าโครงการวิจัยระบบหนังสือหมุนเวียนในโรงเรียนประถมศึกษาเล็กจะใช้ได้หรือไม่

เมื่อได้ทุนมาก็เริ่มทำงานวิจัย เริ่มแรก คือขั้นเตรียมการ หานักวิจัยร่วม เพราะสำนักพิมพ์ดีเสียเป็นสำนักพิมพ์ที่ไม่ค่อยจะทำหนังสือ ทำอย่างอื่นเยอะ คงไม่ได้มีแผนจะไปติดต่อโรงเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ฉะนั้นต้องมีนักวิจัยร่วม ผู้ชำนาญการปฏิบัติการร่วมกับโรงเรียนกลุ่มที่จะลงไปวิจัยก็ได้แนวร่วมคือ อาจารย์ทิพภา ปัสีหะจินดา จากภาควิชาสารสนเทศ มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งอาจารย์มีเครือข่ายโรงเรียนประถมในจังหวัดชลบุรีอยู่แล้ว พอได้แนวร่วมเราก็รู้แล้วว่า เราทำได้

ปัญหาต่อมาคือ การคัดเลือกหนังสือเพื่อใช้ในโครงการ วิจัยเลือกหนังสือ ต้องคัดหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กประถมปลาย โชคดีเรามีที่ปรึกษาอีก ๑ ท่าน คือ อาจารย์จินดา จำเริญ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องวรรณกรรมเด็ก อาจารย์ช่วยคัดเลือกหนังสือสำหรับเด็ก ทำให้ได้ความรู้มากมาย ที่เรอบอกว่าเราวิจัยในเด็กชั้นประถมปลาย คือ ป.๔ ป.๕ ป.๖ แต่อาจารย์เลือกแต่หนังสือเล่มเล็กๆ บางๆ มีภาพเยอะ เหมือนเหมาะกับเด็ก ป.๑ ป.๒ อาจารย์บอกให้หรือคิดว่าเด็กจะอ่านหนังสือเล่มไหน หนังสือที่สำนักพิมพ์ส่งมา แล้วบอกว่าประถมปลายจะอ่านเล่มนี้ เอาเข้าจริงเด็กก็ไม่อ่าน อันที่จริงแล้ว หนังสือต้องต่ำและสูงกว่าระดับที่วิจัย ทำให้เราได้ความรู้จากที่ปรึกษาด้านหนังสือ เราก็มั่นใจแล้ว

ตอนนี้เรามีเครือข่ายโรงเรียน มีคนที่ทำได้ดีว่า หนังสือหรือวัสดุที่ลงไปโครงการดีพอ จากนั้นเราก็สืบไปตามเครือข่ายที่นักวิจัยท้องถิ่น คืออาจารย์ทิพภาแนะนำก็ได้โรงเรียน ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มเมือง และกลุ่มชนบท สำหรับกลุ่มเมืองที่เทศบาลตำบลแสนสุข นอ.จารย์และผู้อำนวยการของโรงเรียนในกลุ่มช่วยเหลือกันมาก ทั้งโรงเรียนบ้านแหลมแท่น โรงเรียนวัดเตาปูน โรงเรียนบ้านปากคลองโรงนาค และโรงเรียนพระตำหนักมหาราช ซึ่งตั้งอยู่บนถนนเส้นเดียวกัน เป็นถนนสายโรแมนติก มีโรงเรียนประถมเล็กๆ ตั้งอยู่ ทำให้ทุกคนมาเจอกันได้ง่ายๆ แล้วเราก็จัดกิจกรรมกันจริงๆ

ส่วนโรงเรียนในชนบท เราได้มาอีก ๔ โรงเรียน ในเขตอำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองประจักษ์ โรงเรียนบ้านหนองผักหนาม โรงเรียนบ้านท่าจาม โรงเรียนบ้านห้างสูง จำนวน ๕ โรงเรียน เท่ากับในเมือง ห่างกันนิดหนึ่ง แต่ไม่เป็นปัญหา ตอนแรกเป็นกังวล เพราะจากโรงเรียนหนึ่งไปอีกโรงเรียนหนึ่งจะต้องขับรถใช้เวลาตั้ง ๒๐ นาที ไม่ได้ใกล้เหมือนในเขตเมือง แต่เอาเข้าจริง จำนวนของนักเรียนประถมปลายของโรงเรียนชนบทมีน้อยมากจนสามารถที่จะขนขึ้นท้ายรถกระบะของคุณครูมาร่วมกิจกรรมหมุนเวียนหนังสือได้เลย เพราะโรงเรียนในชนบทมีเด็กจำนวนน้อย ๒๐-๓๐ คน ป.๔-ป.๖ รวมกันประมาณ ๓๐-๔๐ คนเท่านั้นเอง ในที่สุดก็ได้ 'กลุ่มทดลอง' ในการวิจัยระบบหนังสือหมุนเวียน

จากนั้นก็จัดอีก ๒ กลุ่ม เป็น 'กลุ่มควบคุม' ซึ่งเราบอกชื่อโรงเรียนไม่ได้ เราเรียกชื่อเล่นว่า 'กลุ่มโรงเรียนลูกเลี้ยง' เราทำเหมือนกับไปบริจาคหนังสือ เป็นหนังสือชุดเดียวกันเลย แต่กลุ่มนี้โชคดี คือ ปกติในกลุ่มทดลองจะมี ๔ โรงเรียน โรงเรียนหนึ่งจะได้หนังสือประมาณ ๓๐ กว่าเล่ม พอครบ ๓ เดือน ก็จะนำมาหมุนเวียนกัน แต่โรงเรียนกลุ่มควบคุมได้ไปเลย ทั้ง ๔ กอง หนังสือไม่แบ่งเลยก็ได้ไป ๒๕๐ เล่ม ฉะนั้นก็จะมีโรงเรียนกลุ่มควบคุมในเมือง ๒ โรงเรียน ในชนบท ๒ โรงเรียน เพื่อที่สุดท้ายแล้วจะมาเปรียบเทียบกันว่า กลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเขียน-การอ่าน หลังจากผ่านไปหนึ่งปีแล้วเป็นอย่างไร เพราะเราไม่ได้ดูเฉพาะโรงเรียนที่เราจัดกิจกรรมให้เท่านั้น ยังมีโรงเรียนที่เราแอบซ่อนไว้ บอกไม่ได้ เราทำเหมือนเวลาที่รัฐบาลเอาหนังสือใหม่ไปให้ ๓๐๐-๔๐๐ เล่ม ให้ไปเลย แล้วบอกโรงเรียนว่า อีก ๑ ปี เราจะมาเยี่ยม ป่านนี้เขาคงรู้แล้ว

โครงการระบบหนังสือหมุนเวียนได้เริ่มทำตั้งแต่ต้นภาคการศึกษาที่ ๒ ของปี ๒๕๕๑ ก่อนหน้านั้นได้พูดคุยกับอาจารย์ และขอความร่วมมือจากผู้บริหาร ส่งครูที่จะมาช่วยดูแลกิจกรรมต่างๆ โรงเรียนละ ๑-๒ คน โรงเรียนที่ส่งมาให้ แล้วก็ได้อาจารย์ทิพา อาจารย์จินดา ช่วยจัดอบรมให้คุณครูเข้าใจวิธีจัดกิจกรรมชักชวนเด็กๆ มาอ่านหนังสือมากขึ้นทำอะไร เราจึงใกล้ชิดสนิทสนม รู้จักกัน ระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย ช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไร เพราะเราให้หนังสือไปแล้ว ไม่ใช่ไปวางเฉยๆ ทำอย่างไรให้คุณครูชวนเด็กมาอ่านให้ได้ จึงเกิดกลุ่มตรงนี้ขึ้น ทั้งในโรงเรียนเขตเมือง และโรงเรียนชนบท

พอเปิดเทอม เราก็อ่านหนังสือไปมอบให้ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยน้องๆ นิสิตสาขาบรรณารักษศาสตร์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผ่านไป ๑ เดือน นอกจากหนังสือแล้ว เราก็จะมีบันทึกการอ่าน เป็นสมุดสวยๆ มอบให้ด้วย เมื่อเด็กๆ อ่านหนังสือแล้วเขาก็จะเขียน ดอนแรกๆ จะเขียนถูก เขียนผิด ไปคัดลอกมาขอมอบหนึ่งข้างอะไรข้าง ก็ไม่เป็นไร ถือว่าเป็นการเริ่มต้น ค่อยๆ ปรับกันไป แล้วปลายเดือนมกราคม ๒๕๕๒ ก็ได้จัดหมุนเวียนหนังสือ เพราะครบ ๓ เดือนแล้ว เด็กๆ เขาจะเริ่มจะว่า อีก ๓ เดือน หนังสือ ๓๐ - ๔๐ เล่มที่เขาได้มาจะไปแล้ว ฉะนั้นเขาต้องรีบอ่านให้หมด ครั้งแรกเขาอาจจะชะล่าใจไม่รู้ว่าหนังสือจะไปจริงๆ นึกว่าอาจารย์ หรือพี่ที่มาแนะนำโครงการฯ ล้อเล่น

แต่เมื่อถึงเดือนมกราคมที่ผ่านมา เรานำโรงเรียนที่จะแลกเปลี่ยนหนังสือมาเจอกัน จัดกิจกรรมเล็กน้อย มีการประกวดบันทึกการอ่าน ใครเขียนสวย ใครอ่านได้เยอะ ใครวาดรูปสวย มีของขวัญของรางวัลให้ เข้มก๊อสำหรับเด็กที่ช่วยงานคุณครูในห้องสมุด เป็นต้น ก็ทำให้เด็กๆ ตื่นตัว เขาเริ่มแล้ว เราก็อ่านว่าคราวหน้าหมุนเวียนรอบที่ ๒ จะได้ผลดีกว่าเดิม เด็กๆ จะตื่นตัวกว่าเดิม เพราะว่ารู้แล้วเข้าใจแล้วว่าโครงการจะเป็นยังไง ตอนแรกไม่เข้าใจว่า หนังสือจะอยู่กับเรา แล้วจะอะไร ยังไงต่อไป นอกจากที่คุณครูก็พยายามจะจัดกิจกรรมหรือจัดระบบขึ้นเองในโรงเรียนที่ทำให้เด็กๆ ได้อ่านหนังสือเยอะขึ้น แล้วก็มียะไรต่อมียะไรหลายอย่างที่เรารู้ได้เรียนรู้

ในการเสวนานี้ คนที่จะให้ข้อมูลได้ดีที่สุด คือ ผู้ที่จะร่วมวิจัยกับเรา อาจารย์เสาวนีย์ พิทยานุรักษ์ อาจารย์เป็นผู้บริหารที่กระตือรือร้นมาก ช่วยดูแลโครงการอย่างดี สิ่งที่อาจารย์สะท้อน ช่วยให้เรารับอะไรหลายๆ อย่างได้ ขอจบเท่านี้ก่อนค่ะ และขอส่งต่อให้อาจารย์เสาวนีย์ให้อาจารย์ช่วยเล่าตั้งแต่ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการ อาจารย์เป็นตัวแทนที่จะบอกได้ว่า จริงๆ แล้วสภาพของห้องสมุดในโรงเรียนประถมขนาดเล็กในต่างจังหวัดนั้นเป็นอย่างไร และต่อมาเมื่อระบบนี้เข้าไป ระบบนี้ใช้ได้หรือไม่ได้อย่างไร อาจารย์ไม่ต้องเกรงใจนะค่ะ ใช้ไม่ได้ก็บอกใช้ไม่ได้ ตามความเป็นจริง นี่คือนักวิจัยต้องการ เชิญอาจารย์เสาวนีย์ค่ะ

อาจารย์เสาวนีย์: สวัสดีผู้ร่วมงานเสวนาทุกท่านนะค่ะ ก่อนอื่นต้องขอขอบพระคุณ ดร.มันทนาที่เปิดโอกาสให้เราในฐานะโรงเรียนประถมศึกษาเล็กๆ ในต่างจังหวัด ได้มาเล่าประสบการณ์ มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทุกๆ ท่าน ซึ่งส่วนใหญ่ที่มา ก็จะเป็นคนในเมือง ในกรุงเทพฯ

ขอเล่าก่อนจะเข้าร่วมโครงการนะค่ะ เดิมทีเดียวกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายอยู่แล้ว ให้แต่ละโรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ซึ่งทุกโรงเรียนก็ต้องทำอยู่แล้ว และสำนักงานพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต ๑ ซึ่งโรงเรียนบ้านแหลมแทน และอีก ๑ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยก็ต้องปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดไว้ว่า ทุกโรงเรียนต้องฝึกให้นักเรียนอ่าน-เขียนคล่อง และลายมือสวย นโยบายนี้ทุกโรงเรียนทราบดี และก็ดำเนินการในปีการศึกษา ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา ต่อเนื่อง ไปถึงปีการศึกษา ๒๕๕๒ ด้วย

จากนโยบายนี้ เมื่ออาจารย์มันทนา เข้ามาเสนอโครงการวิจัยระบบหนังสือหมุนเวียนที่โรงเรียน ทำให้เราคิดว่า เมื่อเราทำตามนโยบายนี้

อยู่แล้ว โครงการฯของอาจารย์เท่ากับช่วยให้เรามีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเข้มแข็งขึ้น เลยไม่รีรอ รีบตกลง ฝากท่านอาจารย์ทิภาไปบอก อาจารย์มัณฑนาว่า ยินดีเข้าร่วม โครงการวิจัยนี้ และชักชวนเพื่อนๆ โรงเรียนใกล้เคียงอีก ๓ โรงเรียน ให้เข้าร่วมโครงการนี้ด้วยกัน ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว ๑ ภาคเรียน คือ ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา

**ถึงแม้จะเป็นโรงเรียนในเมือง
สภาพห้องสมุดของเราก็ไม่แตกต่างกับชนบทเท่าใด
เนื่องจากงบประมาณที่จัดสรรครุภัณฑ์ในห้องสมุด
บางโรงเรียนไม่เคยได้รับด้วยซ้ำ หรือบางโรงเรียนได้รับ
แต่รับมาเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว ครุภัณฑ์ชำรุดหมดแล้ว---**

ส่วนสภาพห้องสมุดก่อน โครงการเข้ามาว่าเป็นอย่างไร มีคุณครูบรรณารักษ์ใหม่ ต้องเรียนว่าสภาพห้องสมุดของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กทั่วไป ในเขตเมือง อย่าง โรงเรียนบ้านแหลมแท่น โรงเรียนวัดเตาปูน โรงเรียนปากคลองโรงนาค และโรงเรียนพระตำหนักมหาราช ถึงแม้จะเป็นโรงเรียนในเมือง สภาพห้องสมุดของเราก็ไม่แตกต่างกับชนบทเท่าใด เนื่องจากงบประมาณที่จัดสรรครุภัณฑ์ในห้องสมุด บางโรงเรียนไม่เคยได้รับด้วยซ้ำ หรือบางโรงเรียนได้รับ แต่รับมาเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว ครุภัณฑ์ชำรุดหมดแล้ว เขาจะสำรวจทุกปีว่า โรงเรียนไหนมีครุภัณฑ์ห้องสมุด ชำรุดไหม แต่โอกาสที่จะได้มาใหม่ยากมาก ๑๐ ปี ก็ยังไม่ได้ ตอนนี้รัฐให้เงินอุดหนุนรายหัวแก่นักเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องวางแผนการใช้จ่ายเงินส่วนนี้ ถ้าเราจะใช้ซื้อหนังสือห้องสมุดก็ต้องแบ่งเอาไว้ว่า ภาคเรียนนี้จะจัดสรรซื้อหนังสือเท่าใด ในปีงบประมาณหนึ่ง เขาจะแบ่งให้เรา ๒ งวด ใน ๑ งวดเราจะจัดสรรซื้อหนังสือจำนวนเท่าใดเราก็จัดสรรไป

**การที่เราจะได้เงินซื้อหนังสือดีๆ---ยากมาก
เงิน ๑๐,๐๐๐- ๒๐,๐๐๐ บาท ซื้อหนังสือได้น้อยมาก
สภาพของห้องสมุดในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป
จึงขาดแคลนหนังสือ ขาดแคลนครุภัณฑ์
และที่สำคัญที่สุด คือ ขาดแคลนบรรณารักษ์
เราไม่มีบรรณารักษ์---เป็นอย่างนี้หมด
แม้จะอยู่ในเมือง เราก็ไม่มีบรรณารักษ์---**

สำหรับเงินอุดหนุนรายหัวนี้รวมค่าอื่นๆ ทุกอย่าง ไม่ใช่เฉพาะหนังสืออย่างเดียว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอะไรทุกอย่าง ต้องใช้อยู่ในเงินอุดหนุนรายหัว ฉะนั้นการที่เราจะได้เงินซื้อหนังสือดีๆ ที่ท่านได้พูดกันเมื่อสักครู่นี้ ยากมาก เงิน ๑๐,๐๐๐- ๒๐,๐๐๐ บาท ซื้อหนังสือได้น้อยมาก สภาพของห้องสมุดในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป จึงขาดแคลนหนังสือ ขาดแคลนครุภัณฑ์และที่สำคัญที่สุด คือ ขาดแคลนบรรณารักษ์ เราไม่มีบรรณารักษ์ คุณครูประจำการ ทำให้คุณครูประจำชั้นต้องทำหน้าที่บรรณารักษ์ไปด้วย สภาพห้องสมุดของโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบันเป็นอย่างนี้หมด แม้จะอยู่ในเมืองเราก็ไม่มีบรรณารักษ์

แต่ว่าเราโชคติดหนึ่ง คือ เมื่อคิดค้นมาอยู่ได้ปีเศษก็สำรวจปัญหาของห้องสมุดอันดับแรก เพราะห้องสมุดเป็นหัวใจของงานวิชาการของโรงเรียน เมื่อสำรวจปัญหาแล้ว ก็เห็นว่าหน่วยงานที่พอจะช่วยเราได้ คือ นิสิตเอกบรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยบูรพา ก็ไปติดต่ออาจารย์ทิภาว่า พอจะมีนิสิตเอกวิชาบรรณารักษ์มาช่วยจัดระบบ และตกแต่งห้องสมุดบ้างไหม ก็ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ทิภาเป็นอย่างดี ไม่เพียงส่ง

นิสิตมาช่วยเท่านั้น ยังช่วยติดต่อประสานงานของบประมาณจากหน่วยงานเอกชนมาปรับปรุงห้องสมุดและพื้นที่อื่นๆ ในโรงเรียนด้วย ซึ่งเราก็ได้รับทุนสนับสนุนจากบริษัท เคอ เบล ในเครือกระทิงแดง จัดสรรงบประมาณมาช่วยปรับปรุงห้องสมุดของโรงเรียนบ้านแหลมแทนทำให้เรามีหนังสือ ครุภัณฑ์ และปรับปรุงตกแต่งห้องสมุดให้สวยงาม เป็นระบบ ทำให้เด็กๆ เข้าห้องสมุดมากขึ้น นิสิตภาควิชาบรรณารักษ์ ตอนนี้อยู่เปลี่ยนเป็นสารสนเทศศึกษา นิสิตน่ารักมาก ช่วยจัดห้องสมุดให้เป็นระบบ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ก่อนที่โครงการวิจัยจะเข้ามา เมื่อโครงการวิจัยเข้ามา จึงทำให้เราเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น เด็กๆ ก็เข้าห้องสมุดมากขึ้น นี่คือ ห้องสมุดของโรงเรียนประถม

นอกจากนี้แล้วอาจารย์ทิพย์ยังได้ขอสนับสนุนปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนวัดเตาปูน ซึ่งก็กำลังดำเนินการอยู่ ก็ไม่ทราบว่าจะจะเป็นอย่างไรแล้ว เชื่อว่าหากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน คำนึงว่าให้กับสังคมในลักษณะนี้ก็จะทำให้เด็กๆ มีห้องสมุดดีๆ หนังสือดีๆ ทำให้นักเรียนได้เข้าถึงมากขึ้น ในช่วงแรกคงเท่านั้นก่อนนะคะ

ดร.มัทนา : อาจารย์สาวนี่ ได้เล่าให้ฟังถึงสภาพห้องสมุดแล้วนะคะ และเนื่องจากเรามีเครือข่ายของโรงเรียนในเทศบาลตำบลแสนสุข กับมหาวิทยาลัยบูรพา นับว่าจะเป็นกลุ่มโรงเรียนที่มีโอกาส หรือ โชคดีกว่าโรงเรียนอื่นๆ ที่จะพัฒนา เพราะว่าอยู่ใกล้กับสถาบันการศึกษาที่เข้าไปช่วยได้โดยตรง คงต้องขอถามอาจารย์ทิพย์ว่าความร่วมมือนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร และในฐานะที่อาจารย์เป็นนักวิจัยร่วม ที่ช่วยจัดกิจกรรมต่างๆ และดูแลระบบหนังสือหมุนเวียนในพื้นที่ (อันที่จริงแล้วอยากให้ตัวระบบเกิดขึ้นในโรงเรียนเองเลย โดยที่เมื่อนักวิจัยถอนตัวออกมา สถาบันการศึกษาถอนตัวออกมา) ในเบื้องต้นอาจารย์มีแนวคิด หรือมีความคิดอะไรเกี่ยวกับตัวของระบบหนังสือที่อยู่ในโรงเรียนประถม

อาจารย์ทิพย์ : ก่อนอื่นก็อยากจะขอขอบคุณ โครงการวิจัยนี้ ที่ได้เลือกชลบุรี เป็นพื้นที่วิจัย ตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วก็นิสิตภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นภาควิชาสารสนเทศศึกษา จะชื่ออะไรก็ตาม หน้าที่ของเราเกี่ยวข้องกับหนังสือในห้องสมุด ก่อตั้งมากว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่สมัยที่เป็นมศว บางแสน ก่อนจะมารวมโครงการวิจัยนี้ ฉะนั้นเป็นอาจารย์สอนอยู่ที่นี้ บังเอิญได้สอนเรื่องหนังสือ และการอ่านเยอะ ฉะนั้นเองก็มาจากสายปฏิบัติ คือ เป็นบรรณารักษ์ ก่อนจะมาสอน ฉะนั้นเห็นว่าการที่นิสิตได้ลงพื้นที่ปฏิบัติจริงเป็นเรื่องสำคัญ จะทำให้เขาเกิดทักษะ

ดังนั้นในรายวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือและการอ่าน ฉะนั้นจึงพานิสิตตระเวนไปจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนละแวกใกล้เคียงเป็นประจำ สิ่งนี้ทำให้เกิดมิตรภาพขึ้นระหว่างภาควิชา กับ โรงเรียน ซึ่งต่อมากลายเป็นเครือข่ายที่แข็งแรง อาจารย์หลายๆ ท่านในโรงเรียนก็เหมือนเพื่อนสนิท พอมีโครงการวิจัยเข้ามา ก็นึกถึงโรงเรียนบ้านแหลมแทนก่อน แล้วให้โรงเรียนบ้านแหลมแทนค่อยๆ ขยายเครือข่ายออกไป ขวนโรงเรียนอื่นๆ มาร่วมงานวิจัยกับเรา

ขอพูดถึงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ศึกษานิตหนึ่งนะคะ เพราะว่าเกี่ยวข้องกัน การที่โครงการวิจัยเลือกภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ หรือ ภาควิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นหน่วยงานร่วมวิจัย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ศึกษามีบทความว่าด้วยหลักสูตรนี้อยู่ในหนังสือ ‘ก่อนเริ่มโรงเรียนวิชาหนังสือ’ ฉะนั้นได้เขียนแล้วว่า ความเป็นมาของหลักสูตรนี้เกิดจากคุณมกุฏ และวงการพิมพ์ที่ช่วยสนับสนุนให้หลักสูตรนี้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา จนขณะนี้เรามีนิสิต ๒ รุ่นแล้ว โครงการวิจัยคงมองว่าเรามีเครือข่ายตรงนี้ที่ค่อนข้างแข็งแรงอยู่แล้ว ก็อาจเป็นเหตุผลให้โครงการวิจัยเลือกเราเป็นหน่วยงานร่วม โดยใช้ นิสิตสาขาบรรณารักษศาสตร์ศึกษาเป็นผู้ขับเคลื่อน จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่โรงเรียน เพื่อกระตุ้นให้เด็กนักเรียนอยากอ่านหนังสือ ให้โครงการวิจัยนี้ดำเนินไปได้ตามที่คาดหวัง

นิสิตก็ได้มีส่วนร่วมในการเป็น ‘แบบอย่าง’ ให้แก่เด็กๆ ในโรงเรียนให้เกิดนิสัยรักการอ่าน เรานำหนังสือไปมอบให้ ก็จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านครั้ง พอถึง ๑ เดือน เราไปหมุนเวียนแลกเปลี่ยนหนังสือ ก็พานิสิตไปจัดกิจกรรมการอ่านอีกครั้ง ส่วนรูปแบบของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านก็ได้อาจารย์จินดา ซึ่งเป็นครูของฉันทันตั้งแต่สมัยเรียน เป็นที่ปรึกษา ท่านเชี่ยวชาญเรื่องกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมาก ช่วยแนะนำว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่านลักษณะใดที่เหมาะสมกับโครงการฯ และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งสาคิด และถ่ายทอดให้แก่ นิสิตของเรา ที่จะออกไปเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมการอ่าน

นิสิตของเราได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ นอกจากที่เขาจะได้เดินทางมาเรียนที่สำนักพิมพ์ผีเสื้อ คณะจารย์จากสำนักพิมพ์ผีเสื้อเดินทางมาสอนที่มหาวิทยาลัยบูรพาแล้ว เขายังได้เรียนรู้โดยการออกพื้นที่ ปฏิบัติจริง ไปคลุกคลีกับน้องๆนักเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ทำให้เขาได้เรียนรู้ว่า หนังสืออะไรที่เป็นหนังสือดีสำหรับเด็ก จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างไรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของภาควิชาฯ การขับเคลื่อนโครงการวิจัยนี้ต้องยกความคิดให้แก่ นิสิตด้วย เพราะว่าถ้าไม่มีนิสิตเราก็จะทำอะไรไม่ได้ไม่ถนัด นิสิตบรรณารักษ์เอง บางโอกาสที่เขาว่าง เขาก็อยากมีส่วนร่วมเหมือนกัน

เรื่องทักษะการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเราก็พยายามทำทั้งสองหลักสูตร ทั้งหลักสูตรบรรณารักษ์ และบรรณานิเทศน์ นิสิตทั้งสองสาขาก็ได้ทำงานร่วมกัน ในเรื่องเดียวกัน ตั้งแต่เขาได้ร่วมโครงการวิจัยมา เขาได้มองเห็นอะไรมากขึ้นเยอะ บรรณาการเข้าไปสู่การเรียนรู้ของเขา ในรอบต่อไปอาจจะขอให้เขามาเล่าอะไรให้ฟังนิดหนึ่งว่าเขาได้เรียนรู้อะไรบ้างในการออกภาคสนามไปกับโครงการวิจัยฯ ซึ่งน้อยนักที่นิสิตระดับปริญญาตรีจะได้มีโอกาส ในรอบแรกนี้ขอเล่าเพียงเท่านี้ก่อนค่ะ

ดร.มณฑนา : ขอบคุณค่ะ อาจารย์ทิพภา เมื่อก็มีมีการกล่าวถึง บุคคลที่สำคัญมากอีกบุคคลหนึ่งที่ทำให้เราเริ่มโครงการนี้ได้ ก็คือ ท่านอาจารย์จินดา จำเริญ เริ่มตั้งแต่ช่วยวิจารณ์ว่า วิธีการที่เราคิดเป็นไปได้อย่างไร สภาพจริงๆ เป็นยังไง ลักษณะการอ่านเป็นยังไง ได้ให้ความรู้กับหลายๆคน ทั้งที่เป็นนักวิจัยที่ผีเสื้อ และนักวิจัยท้องถิ่น

ขอให้อาจารย์ช่วยแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับภาพรวมของ ขอ ไม่เรียกว่าเป็นปัญหา แต่เป็นสถานการณ์การอ่าน การเรียนรู้ของเด็กๆ และหนังสือ หรืออะไรก็แล้วแต่ที่เราควรจะให้เขา แล้วอย่างนั้นจะเป็นไปได้อย่างไร ขอเชิญอาจารย์จินดาค่ะ

อาจารย์จินดา : ขอบคุณค่ะ ในฐานะที่ปรึกษาขณะคะ เดิมทีเดียวก็ไม่รู้ว่าจะให้คำปรึกษาเรื่องอะไร เพราะแต่ละท่านก็เชี่ยวชาญชนิดที่เรียกว่าต้องร้องว่า “อืออือ”

จากประสบการณ์ที่ทำงานเรื่องห้องสมุดเคลื่อนที่มา ๑๘ ปี ก็เห็นปัญหาหลายๆ อย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กอ่านหนังสือไม่ตรงตามเกณฑ์ อย่างเช่น เด็ก ป.๔ ป.๕ ป.๖ เราคิดว่าเขาน่าจะอ่านหนังสือแตกแล้วจริงๆ เขายังสะกดตัวไม่ได้ด้วยซ้ำ อันนี้คือความจริง เพราะฉะนั้นจะเห็นปัญหาเมื่อเริ่มต้นทำโครงการ ก็พบอุปสรรค คือ เด็กบางคนอ่านหนังสือไม่ได้ นี่เป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุด

ส่วนโครงการนี้ โชคดีที่ว่านอกจากนักวิจัยซึ่งเป็นผู้ชำนาญการแล้ว ยังมีนิสิต ซึ่งอยู่ในวัยที่เด็กนักเรียนประถม ชั้นชอบ ฉะนั้นการที่นิสิตไปติดต่อ หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในเบื้องต้น จะช่วยให้เด็กนักเรียนรู้สึกว่าเขาอยากเป็นเหมือนที่นิสิต จึงจะเป็นตัวนำให้เด็กสนิทสนมคุ้นเคย เพื่อสร้างบรรยากาศการส่งเสริมการอ่านได้ดีกว่า บรรดา ครูหน้าเขี้ยว เขี้ยวๆ ทั้งหมด อันนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญ

ที่นี้ปัจจัยที่สำคัญในปัจจุบันอีกอย่างหนึ่งก็คือ หนังสือ บางทีหนังสือรูปสวยลักษณะดี แต่เวลาเปิดไปแล้ว ก็มีคำผิดหรืออะไรต่ออะไรเยอะ คือ บางสำนักพิมพ์ไม่ทราบว่าเขาบรรณาการรีเปลา เพราะรู้สึกเสียดายหนังสือที่พิมพ์ออกมาแล้ว เสียดายที่เขาเงินทำหนังสือ แต่ขาดความประณีตนิดหน่อย หนังสือก็ดี แต่ขาดอะไรบางอย่าง บางทีเขาก็บอกว่าที่หนูดูตั้งแต่ ๓-๔ รอบแล้วนะ คิดว่าไม่ผิด ในที่สุดก็ผิดออกไปหรือบางทีหนังสือสำหรับเด็กเล็ก ก็ต้องเลือกอย่างพิถีพิถัน ภาพสำคัญมาก ไม่เหมือนกับวรรณกรรมเยาวชนที่ภาพสำคัญน้อยลงมา ตัวหนังสือสำคัญมาก

ระดับของเด็ก ป.๑-ป.๓ จะยังเหมาะกับหนังสือที่มีภาพมากกว่าตัวหนังสือ แต่กลุ่มวิจัยจะเอา ป.๔-ป.๖ เด็กในวัยนี้ยังไม่มีความรู้เรื่องการเลือกหนังสือ นอกจากจะเป็นครูบาอาจารย์ ถ้าเป็นโรงเรียนบางแห่งที่มีคุณครูครบชั้น เด็กก็มีโอกาสได้ฟังนิทาน อ่านหนังสือ เรียนครบตามกำหนดชั่วโมง แต่บางโรงเรียนถ้าครูมีความสามารถมาก จังหวัด อำเภอบางแห่งหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมักเรียกครูไปช่วยราชการ เด็กเหล่านี้ก็

จะขาดโอกาส ไม่มีใครมาช่วยสอนอ่าน สอนเขียน เพราะฉะนั้นหนังสือที่จะเป็นตัวเสริม เพิ่มพูนสติปัญญา หรือความรู้สึกนึกคิดเบื้องต้นที่
งดงามสำหรับเด็กก็จะขาดหายไป ตรงนี้ก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่ง

บางทีมนุษย์หรือเด็กมีความต้องการหลายอย่าง และมีความต้องการเบื้องต้นที่จะต้องได้รับการปลูกฝัง เพาะบ่มสิ่งทั้งงดงามทั้งหมด ถ้าขาดองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งก็ไม่อาจสำเร็จได้

แม้กระทั่งในปัจจุบันปัจจัยที่จะมีผลต่อระบบหนังสือหมุนเวียน หรือทำให้ระบบหนังสือหมุนเวียนเคลื่อนที่ไปได้ ใดๆ ก็ทำได้ แต่เมื่อ
ทำแล้วประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผลออกมาได้ตรงกับที่เราต้องการหรือไม่ ก็พูดยาก เพราะบางทีมนุษย์หรือเด็กมีความต้องการหลายอย่าง
และมีความต้องการเบื้องต้นที่จะต้องได้รับการปลูกฝังเพาะบ่มสิ่งทั้งงดงามทั้งหมดถ้าขาดองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งก็ไม่อาจสำเร็จได้ พูด
ไปก็เหมือนพายเรือในอ่าง เพราะว่องค้ประกอบที่สำคัญ คือ โรงเรียน แล้วก็ไม่ใช่โรงเรียน โรงเรียนเดียว แต่ต้องเป็นกลุ่ม โรงเรียนอีก แล้ว
นอกจากกลุ่มโรงเรียน ถ้าผู้บริหารไม่รับหลักการมา ครูที่โรงเรียน ไม่สนใจ เด็กก็ขาดโอกาสอีก พูดยากนะละ ก็ขอจบรอบแรกเพียงเท่านี้ละ
เพราะพูดยาก

ดร.มณฑนา : ก็พูดยากนะละ ขอให้เจ้าของความคิดมาพูดดีกว่า เราได้แลกเปลี่ยนหนังสือกันไปแล้ว ๑ ครั้ง สงสัยกัน ไหมคะว่าทำยังไง ขอเชิญ
คุณมกุฏนิคหนึ่งนะละ เจ้าของความคิดว่าทำไมต้อง ๔ โรงเรียน ทำไมต้องแลกกัน ทำไมไม่ให้หนังสือไปเลย แล้วจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
ทำไมต้องแปลก ทำไมต้องทำให้เวียนหัว ทำไมต้องไปบ่อยด้วย เล่าให้ฟังหน่อยนะละ อาจารย์เชิญค่ะ

คุณมกุฏ : เรื่องของเรื่องก็คือว่าเราบริจาคหนังสือกันมาตั้งนานแล้ว ตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้ว เราก็บริจาคให้วัด พอไปอยู่ในวัดก็ไปใส่ในตู้ เจ้า
อาวาสอ่านมั่ง ไม่อ่านมั่ง เณรเอาไปฉีกมวนบุหรี่มั่งอะไรมั่ง ก็ว่ากันไป

อาจารย์จินดา : เณรมวนบุหรี่ไม่ได้นะละ

คุณมกุฏ : เณรแอบครับ พอมาถึงสมัยนี้เราก็บริจาคหนังสือ เราคิดว่าเราใจบุญ ที่แท้เราคิดผิด

เวลาที่เราจะไปบริจาคหนังสือ เราไปสำรวจก่อนที่จะทำวิจัยปรากฏว่า หนังสือที่มีคนไปบริจาคให้โรงเรียนทั้งหลาย เป็นหนังสือที่ไม่
ต้องการแล้ว นี่คือ ข้อเท็จจริง ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าคน ๕๕ เปอร์เซนต์ บริจาคหนังสือที่ตนเองไม่ต้องการแล้ว ไม่มีใครที่จะบริจาคหนังสือใหม่

ที่แยกว่านั่นก็คือ เอาหนังสือชุบซิบคารา ที่สอนให้เด็กฟังเพื่อไปบริจาค พอโรงเรียนไหนมีหนังสือพวกนี้มากๆ เข้า ลงลงลับตามนิกคูนะ
ครั้นว่า เด็กในชนบทซึ่งไม่มีโอกาสได้อ่านอะไรเลย ได้อ่านหนังสือคารา สิ่งที่เขาเห็นก็คือ คาราไปจับกับคนโน้น ไปปิ้งกับคนนี่ ไปปรักกับคน
นั่น ในที่สุดก็ซึม ซึมเข้าไปเรื่อยๆ เด็กเหล่านี้เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เขาก็รู้เรื่องคารามากกว่าเรื่องในตำราเรียนอีก ถามว่าเมื่อเขาจบชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๖ แล้วเขาได้เรียนต่อไหม ไม่ได้เรียนต่อ ความอยากเป็นคารา อยากเป็นกูกี้กัก อยากเป็นอะไรเหล่านี้ก็ยังมีอยู่ในสมองของเขา

สำหรับเด็กผู้หญิง อยากถือกระเป๋าหิ้วสวยๆ วิตตอง อยากมีโทรศัพท์มือถือ อยากอะไรต่อมิอะไร อยากอย่างตำราเรียน แต่ถามว่าเมื่อเขา
เป็นไม่ได้ เพราะไม่ได้เรียนหนังสือ แต่เขาอยากได้ เขาจะใช้วิธีไหน เด็กผู้ชายปล้น จี้ เพื่อจะได้มือถือรีไซเคิล แปรวันๆ ไปจับ เด็กผู้หญิงทำ
ยังไง เพื่อจะได้โทรศัพท์มือถือ จะได้แต่งตัวสวย มีอยู่ทางเดียว คือ ‘ขายตัว’

นี่คือปัญหาที่เราองไม่เห็น คนที่บอกว่าบริจาคหนังสือแล้ว ใ้บุญ ในเมื่อเป็นต้นเหตุให้เด็กขายตัว และให้เด็กปล้น คำถามคือคุณ ได้อะไร คุณตกนรกจากการบริจาคหนังสือ ไม่ใช่ใ้บุญ ดังนั้นการบริจาคหนังสือ คือพิษภัยอย่างหนึ่ง ถ้าเกิด ไม่มีผู้จัดการที่ดี

วิธีบริจาคที่ดีต้องมีหน่วยงาน ผมพยายามบอกมาตั้ง ๑๐ กว่าปีแล้วว่า รัฐบาลต้องมีหน่วยงานสักหน่วยหนึ่งที่จะทำเรื่องนี้ ไม่ว่าใครก็ตามที่อยากบริจาคหนังสือ เอามาที่นี้แล้วกลั่นกรอง และจัดการด้วยระบบ---แต่เอาละ ผ่าน ไปแล้ว เพราะฉะนั้นมีวิธีเดียวคือ พยายามทำวิจัยว่า ถ้าเราจะบริจาคหนังสือก่อนหนึ่ง แทนที่จะเอาไปบริจาคเลยเราก็เอาหนังสือทั้งก่อนมาลับเป็น ๔ ก้อน แล้วก็เอาไปให้โรงเรียน ก. ข. ค. ง. และระหว่างที่หมุนก็เป็นเรื่องสำคัญ เพราะว่าโรงเรียนที่ ๑ มาเจอกับโรงเรียนที่ ๒ ต่างคนก็จะต้องแข่งกัน เพราะฉะนั้นช่วงเวลา ๓ เดือนที่เขาจะอ่านหนังสือ เขาจะต้องกระตือรือร้น

ส่วนกรอบแนวคิดหมุนเวียน ก่อนอื่นผมขอให้ย้อนกลับไปในสมัยสุโขทัย สมัยสุโขทัยเรามีหมู่บ้าน บ้านนายมีแกงขี้เหล็ก เขาก็จะใส่ถ้วยไปให้นายมา นายแมว นายอะไรก็ไม่รู้ในหมู่บ้านนั้นจะได้กินทุกบ้านเลย ด้วยนั้นก็จะอยู่ตามบ้าน ๓ วันต่อมา บ้านนายเขียวแดงส้ม นายเขียวก็จะเอาถ้วยซึ่งเคยได้จากบ้านนายโน้น นายนี้ นายนั้นใส่แกงส้มกลับไป ต่อไปบ้านนายโน้น นายโน้น นายโน้น จนกระทั่งในที่สุดทุกบ้านได้กินแกงหลายๆอย่าง ซึ่งตัวเองทำไม่ได้

ผลออกมาจากอยุธยา ลอกมาจากสุโขทัย เพียงแต่ว่าลกระบบอาหารมาเป็น 'ระบบหนังสือ' ---พยายามทำให้เป็นหนังสือใหม่สำหรับเด็กอยู่เสมอ เมื่อหนังสือใหม่สำหรับเด็กและเด็กมีเวลาน้อย เขาก็จะได้อ่าน อ่าน อ่าน อ่าน แล้วก็หมุนไปที่อื่นอีก

ไม่ใช่วิถีคิดของผม ผมไม่เคยคิดอะไรเลย ผมไปลอกเขามาทั้งนั้น ผมลอกมาจากอยุธยา ลอกมาจากสุโขทัย เพียงแต่ว่าลกระบบอาหารมาเป็น 'ระบบหนังสือ' เมื่อคิดได้อย่างนั้น เราต้องเอาหนังสือมาให้ แล้วพยายามทำให้เป็นหนังสือใหม่สำหรับเด็กอยู่เสมอ เมื่อหนังสือใหม่สำหรับเด็กและเด็กมีเวลาน้อย เขาก็จะได้อ่าน อ่าน อ่าน อ่าน แล้วก็หมุนไปที่อื่นอีก

ด้วยระบบวิธีอย่างนี้ รัฐบาลจะประหยัดเงินไปประมาณ ๓ ใน ๔ คือใช้ส่วนเดียวแต่เด็กจะได้ ๔ ส่วน ให้ลองคิดว่า ถ้าประเทศทั้งประเทศใช้วิธีนี้ ประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าอย่าง---ไม่รู้จะใช้คำอะไร จะดีแค่ไหนผมไม่รู้ ผมไม่ทราบ แต่ว่าบังเอิญเราไม่คิดและเราไม่ได้ทำ

ที่นี้ต้องขอบคุณดร.มันชนาที่มาช่วยทำ ผมหมดแรงตั้งแต่ครั้งที่แล้ว หัวใจผมเต้นอยู่แค่ซีกเดียว เพราะฉะนั้นก็ไม่มีแรงที่จะทำ ดร.มันชนามาช่วย พอเสร็จงานนี้ ดร.มันชนาก็จะเหลือหัวใจซีกเดียวอีกเหมือนกัน (หัวเราะ)

ดร.มันชนา : เราก็ใช้ระบบหัวใจหมุนเวียน คงเห็นภาพแล้วนะคะ มีหนังสือ ๔ กอง แล้วเอามาหมุนเวียนกัน ขณะนี้เหลือเวลาอีกหนึ่งภาคการศึกษาจะจบโครงการ เราจะดูว่ากลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมต่างกันหรือเปล่า ซึ่งเราก็ไม่แน่ใจว่าต่างหรือไม่ต่าง

อีกอย่างหนึ่งที่นักวิจัยยังไม่แน่ใจ ก็คือ ถ้านักวิจัยทยอยออกมา ตอนตัวออกมาระบบนี้ยังคงอยู่ใน โรงเรียนประถมศึกษาเล็กๆ หรือเปล่า อย่างน้อยคงจะต้องถามผู้อำนวยการ โรงเรียนที่ตั้งใจทำงานนี้มาก อาจารย์เห็นวาระระบบฯ จะยังอยู่ได้หรือเปล่าประการที่หนึ่ง แล้วถ้าจะให้อยู่ได้โดยที่ดิฉัน ไม่ลงไปเยี่ยมอาจารย์ จะทำอย่างไร ต้องเพิ่มอะไรเข้าไปอีก เพื่อให้ระบบในลักษณะนี้ดำรงอยู่ได้จริงในโรงเรียนประถมศึกษา อาจารย์เสาวนีย์ช่วยตอบนิดหนึ่งค่ะ

อาจารย์เสาวนีย์ : ขอขอบคุณค่ะ ก่อนอื่นต้องขอพูดเรื่องที่ทำนอาจารย์จินดาพูดเมื่อสักครู่นี้ ถึงปัญหาของนักเรียนที่อ่าน-เขียน ไม่คล่อง ในช่วงชั้น

ที่ ๒ ได้แก่ ป.๔ ป.๕ ป.๖ ซึ่งสภาพนี้ในโรงเรียนประถมศึกษาจะมีปัญหามาก ความคิดเห็นของดิฉันในฐานะที่เป็นคุณครู อยากให้ย้อนไปถึงสาเหตุว่า ทำไมเด็กถึงเป็นอย่างนี้

อย่างที่บอกแล้วว่า โรงเรียนประถมศึกษาคุณครูไม่ครบชั้นเรียน โดยเฉพาะในอำเภอหนองใหญ่ ซึ่งเป็นโรงเรียนในชนบท ต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่า คุณครูบางท่านไม่ถนัดวิชาภาษาไทย เป็นอย่างนั้นจริงๆ เพราะที่โรงเรียนของดิฉันเองก็ได้ครูรุ่นใหม่ๆ ครูที่บรรจุมา ๓ ปี ๔ ปี เอกคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือภาษาอังกฤษ แต่ต้องสอนภาษาไทยให้แก่เด็กในช่วงชั้นที่ ๑ คือ ป.๑ ป.๒ ป.๓ ด้วย ซึ่งเป็นรากฐาน หรือเป็นฐานสำคัญที่ต้องเข้มแข็ง ก่อนจะส่งขึ้นไปช่วงชั้นที่ ๒ คือ ป.๔ ป.๕ ป.๖ หากว่าฐานไม่แน่น ไม่แข็งแรงพอ จะส่งผลไปยังช่วงชั้นที่ ๒ ในการเรียนรู้วิชาอื่นๆ ด้วย ไม่เฉพาะวิชาภาษาไทย ถ้าคุณครูไม่ถนัด เรื่องหลักภาษาไทย ไม่มีทักษะการสอนภาษาไทย การสอนสะกดคำที่ถูกต้องให้แก่เด็กก็จะส่งผลกระทบต่อได้เท่ากับว่าเราวางพื้นฐานให้แก่เด็กไปไม่ถูกต้อง ไม่ได้โทษครู แต่ด้วยอะไรไม่ทราบ ทำให้พื้นฐานของวิชาภาษาไทยไม่เข้มแข็งมาตั้งแต่แรก

ปัจจัยอื่นๆ เช่น ตัวเด็กเอง สภาพแวดล้อม ปัจจัยเรื่องครอบครัว เด็กอาจมีปัญหาเรื่องความยากจน ขาดแคลนอะไรต่างๆ ต้องช่วยเหลือพ่อแม่ประกอบอาชีพ ทำให้ต้องขาดเรียน สิ่งนี้เป็นปัญหามากสำหรับที่โรงเรียน เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยว เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ทำงานด้านการบริการ-ค้าขาย ช่วยพ่อแม่ บางครั้งวันเสาร์-อาทิตย์เลิกก็ต้องขาดเรียน วันจันทร์ การเรียนจึงไม่ต่อเนื่อง ทำให้เด็กของเราในโรงเรียนประถมศึกษาอ่าน-เขียนไม่คล่อง

ถึงแม้คุณครูและโรงเรียนจะพยายามกระตุ้น ถ้าผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือส่งเด็กมาโรงเรียน หรือไม่ให้เวลาดูแลเอาใจใส่เด็ก ทำให้เด็กอ่าน-เขียนไม่คล่อง และสำคัญที่สุดก็คือ เมื่อเด็กอ่าน-เขียนยังไม่คล่องในช่วงชั้นที่ ๑ เมื่อขึ้นไปเรียนช่วงชั้นที่ ๒ จะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินความรู้ระดับชาติต่างๆ เป็นปัญหาตามมา จึงพอจะตอบคำถามของอาจารย์จินดาได้ว่า เป็นปัญหาที่พูดยากอย่างที่อาจารย์บอก แล้วก็เหมือนพายเรือในอ่าง จะด้วยระบบหรืออะไรก็แล้วแต่ หน่วยงานภาครัฐก็ควรเข้ามาดูแลตรงนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูสอนภาษาไทยกับครูบรรณารักษ์เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่จะทำให้เด็กรักการอ่าน หรือกระตุ้นให้เด็กสนใจวิชาภาษาไทย

แต่โรงเรียนทุกโรงเรียนไม่มี ‘ครูบรรณารักษ์’ และคำว่า ‘บรรณารักษ์’ ในมหาวิทยาลัย ก็แทบจะไม่มีแล้วด้วย เพราะเปลี่ยนเป็นภาควิชา สารสนเทศศึกษา---บรรณารักษ์เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น

แต่โรงเรียนทุกโรงเรียนไม่มี ‘ครูบรรณารักษ์’ และคำว่า ‘บรรณารักษ์’ ในมหาวิทยาลัยก็แทบจะไม่มีแล้วด้วย เพราะเปลี่ยนเป็นภาควิชาสารสนเทศศึกษา บรรณารักษ์เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น จึงอยากให้เห็นความสำคัญและส่งเสริม อย่างน้อยควรจัดสรรบุคลากรซึ่งเป็นหรือมีความรู้เรื่องบรรณารักษ์ให้แก่ทางโรงเรียน เพราะ โรงเรียนขาดแคลนครูอยู่แล้ว ครูยังต้องทำหน้าที่หลายอย่างรวมถึงเป็นครูบรรณารักษ์ เหตุนี้ทำให้ส่งผลหลายๆ อย่างโรงเรียนก็หนักใจ

ทุกหน่วยงาน ทุกกระทรวง ลงมาที่โรงเรียน กิจกรรมทุกอย่าง ภาระงานต่างๆ ลงมาสู่ครู ครูลงสู่เด็ก เด็กแทบไม่มีเวลาอย่างโครงการวิจัยระบบหนังสือหมุนเวียน ตอนแรกคาดหวังมากกว่าเด็กนักเรียนจะต้องอ่านหนังสือได้อย่างน้อย เดือนละ ๔-๕ เล่ม แต่พอใกล้ครบ ๓ เดือน คือ เดือนมกราคมที่จะหมุนเวียนหนังสือ ก็ถามคุณครูทุกท่านที่สอนชั้น ป.๔-ป.๖ ว่าเด็กบันทึกได้กี่เล่มแล้ว ปรากฏว่า ๑-๒ เล่มเท่านั้น ตกใจมากกว่าทำไมถึงเป็นอย่างนั้น หนังสือให้มาตั้งนานแล้ว ตั้งแต่เริ่มภาคเรียน ทำไมคุณครูไม่ได้ใส่ใจ ไม่สนใจให้เด็กอ่านเลยหรือ ยังไง ทำไมได้แค่ ๑-๒ เล่ม ทำให้ทราบข้อมูลและปัญหาต่างๆ มากมาย

บางปัญหาที่คาดไม่ถึง คือ โรงเรียนกำหนดให้ใน ๑ สัปดาห์ มีชั่วโมงเข้าห้องสมุดสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง ให้คุณครูประจำชั้นทำหน้าที่เป็น

ครูบรรณารักษ์ ระยะเวลา ๑ ชั่วโมงที่เด็กอ่านหนังสือ ด้วยเหตุว่าเด็กอ่านหนังสือไม่แตกฉานอย่างที่อาจารย์จินตาคกล่าวไว้ ทำให้เด็กอ่านและบันทึกไม่ได้ ไม่เสร็จภายใน ๑ ชั่วโมง เมื่อเด็กอ่านและบันทึกไม่เสร็จ เด็กก็ต้องกลับไปบันทึกที่บ้าน หรือไม่ก็ต้องหาเวลาว่างบันทึก ถามว่าเด็กจะได้กลับไปบันทึกหรือเปล่า ส่วนใหญ่ไม่ได้กลับไปบันทึกต่อ เมื่อเด็กออกจากห้องไป เด็กก็มีงานอื่นแล้ว เช่น เรียนต่อ การบ้าน หรือทำกิจกรรมอื่นๆ เด็กบางคนต้องรับผิดชอบเรื่อง โครงการประชาธิปไตย เป็นผู้นำอนามัยเป็นกรรมการนักเรียน เด็กต้องทำหน้าที่ทุกอย่างที่ทุกกระทรวงส่งมาให้ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องจริงที่อยากเรียนให้ทราบ

ภาระงานของเด็กไม่น้อยไปกว่าภาระงานของครู ครูรับอะไรมาเด็กก็รับสิ่งนั้นส่งต่อกันมาเป็นทอดๆ ดังนั้น เมื่อเด็กบันทึกได้เพียง ๑-๒ เรื่อง ก็กลัว คร.มณฑนาจะผิดหวัง จึงเริ่มรณรงค์อีกครั้ง แต่ก็ไม่รู้ว่ที่ทำนั้นถูกหรือผิด ไม่ทราบว่ทำไปแล้วเด็กจะรักการอ่านมากขึ้นหรือจะแย่ลง จึงย้ำกับเด็กว่เธอบันทึกแค่นี้ไม่ได้ ภายใน ๒ สัปดาห์ ๓ สัปดาห์ ที่จะมาหมุนเวียนหนังสือต้องบันทึกให้ได้อย่างน้อย ๓ เล่ม

ปัญหาต่อมาหนังสือมีแค่ ๓๐ เล่ม นักเรียน ป.๔ ป.๕ ป.๖ ที่โรงเรียน มี ๑๕๐ คน หนังสือไม่พอ จะให้เข้าห้องสมุดในเวลาสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง ไม่พอ จึงแก้ปัญหาโดยจัดหนังสือแบ่งเป็นตะกร้าเวียนไปตามห้องเรียน แต่ยิ่งแบ่งหนังสือออกเป็นชุดๆ เด็กมีทั้งหมด ๖ ห้อง หนังสือกลับเหลือน้อยลงไปอีก

สรุปว่ใช้หนังสือจากห้องสมุดมาเพิ่มรวมกัน เพื่อให้พอจำนวนนักเรียน และให้เด็กบันทึกหนังสือจากห้องสมุดได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นหนังสือจากโครงการวิจัยอย่างเดียว ที่ช่วยแก้ไขปัญหาดังนี้ไปได้ส่วนหนึ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้กระบวนการเข้าไปเล็กน้อยแต่ก็ยังไม่สายเกินไป ปรากฏว่ว่าวันที่หมุนเวียนหนังสือเด็กบันทึกได้อย่างน้อย ๓-๔ เรื่อง

มีนักเรียนบางคนบันทึกได้เยอะ หมายความว่า ใช้สมุดบันทึกถึง ๒ เล่ม ถือว่ว่าเป็นช่วงแรกที่เด็กยังไม่ทราบรายละเอียดหรือหลักเกณฑ์กติกาดีพอตามที่ คร.มณฑนาได้กล่าวไว้ คิดว่ว่าช่วงที่ ๒ น่าจะดีขึ้น ส่วนจะดีขึ้นจริงหรือไม่ ก็ต้องรอดูต่อไป

เมื่อวานนี้โทรคุยกับ คร.มณฑนา เล่าให้ฟังว่ ช่วงนี้เป็นช่วงปิดภาคเรียน คุณครูที่โรงเรียนหวังว่ ให้หนังสือและสมุดบันทึกการอ่านไปแล้วจะไม่ได้หนังสือกลับมา จึงไม่ให้ไป แต่ดิฉันบอกคุณครูท่านอื่นๆ ที่โรงเรียนไปว่ ไม่ได้ ไม่เช่นนั้นเราจะไม่ได้อะไรเลย ยิ่งแย่ลงกว่าเดิมอีก จึงแก้ปัญหาด้วยวิธีให้เด็กอ่านหนังสืออะไรก็ได้ ที่บ้านมีหนังสืออะไรอ่านไปเลย เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือการ์ตูน หนังสือนิทาน นิยายอะไรก็ได้ ให้อ่านแล้วบันทึกใส่กระดาษมาตามหัวข้อที่ครูกำหนดให้ เอามาส่งคุณครูอย่างน้อยคนละ ๓ เรื่อง ในช่วงปิดเทอม ๒ เดือนนี้จำเป็นต้องทำแบบนี้ ไม่เช่นนั้น จะขาดช่วง เด็กปิดเทอมเกือบ ๒ เดือน เด็กจะไม่ได้อ่านหนังสือ กลายเป็นว่ ช่วงที่ ๒ ก็จะแย่อีก

ฉะนั้นเมื่อเกิดปัญหาบ้างก็จะพยายามแก้ไขปัญหานั้นไป ถ้าเป็นปัญหาเล็กๆ เราก็พอแก้ไขได้ แต่ถ้าเจอปัญหาใหญ่ จะโทรปรึกษากาจารย์ทิพภา นี้เป็นตัวอย่างปัญหาที่เรียนให้ทราบ ที่จริงยังมีอีกมาก เช่น เด็กชอบหนังสือที่มีรูปภาพ เด็กจะสนใจมากกว่า ถึงแม้จะเป็นเด็กช่วงชั้นที่ ๒ ก็ตาม เด็กก็ยังชอบหนังสือที่มีรูปภาพ หรือหนังสือเล่มเล็กๆ หนังสือเล่มหนาๆ เช่น วรรณกรรมเยาวชน เด็กจะไม่จับเลย คุณครูสำรวจการยืมของนักเรียนพบว่า เด็กไม่ยืมหนังสือที่เป็นวรรณกรรมเยาวชน สารคดี แม้กระทั่งเรื่องสั้นก็ไม่ค่อยยืม

แต่สิ่งหนึ่งที่เรามองเห็นชัดเจน คือ เด็กหยิบ จับ หนังสือมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่เข้าห้องสมุดก็ไม่เป็นไรเพราะมีตะกร้าหนังสือเวียนไปตามห้อง เด็กอ่านหนังสือมากขึ้นแล้วก็จะพูดคุยกันเรื่องหนังสือที่อ่านมากขึ้น ถือว่ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี แต่เราขี้ไม่ได้คาดหวังไปถึงความสำเร็จที่คณะวิจัยได้ตั้งความหวังไว้ เราเห็นถึงสิ่งที่เราเห็นครั้งนี้

อีกเรื่องหนึ่งคือ เด็กชอบอ่านแต่ไม่ชอบบันทึก เด็กอ่านหนังสือหลายเล่ม ถามเด็กว่อ่านหรือยัง เด็กบอกว่อ่านแล้ว เล่มนี้ก็อ่านแล้ว แต่หนูไม่ได้บันทึก ถ้าบันทึกก็แค่ ๑-๒ เล่ม นี่ก็เป็นส่วนหนึ่ง อาจเพราะเด็กมีปัญหาเรื่องการเขียน เด็กไม่ชอบเขียน ปัญหานี้เป็นเรื่องที่โรงเรียนพยายามแก้ไขอยู่ ได้พูดคุยกับคุณครูว่เราต้องหาวิธีการทำอย่างไรให้เด็กฝึกเขียน เพราะเด็กไม่ถนัดเรื่องการเขียน เขียนสรุปความ เขียนย่อ

ความไม่ได้

จึงบอกคุณครูว่าให้นักเรียนอ่านก่อน เมื่ออ่านเสร็จก็ให้นักเรียนเล่า ออกมาเล่าหน้าชั้น เมื่อเล่าหน้าชั้นได้ก็ให้เขียนสั้นๆ เป็นภาษาของตัวเองลงไป นี่เป็นเรื่องที่ต้องฝึก ซึ่งควรฝึกในขั้นต้นๆ โดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ ๑ ต้องอ่านคล่อง เขียนคล่อง การอ่าน หรือการแต่งประโยคอะไร ต่างก็ส่งผลมาถึงช่วงชั้นที่ ๒ นี่ก็ปัญหา ถ้าถามถึงพัฒนาการของสิ่งที่โรงเรียนทำอยู่ ปรากฏว่า เด็กเริ่มบันทึก เริ่มจับหนังสือมากขึ้น เริ่มรู้ว่าหนังสือในห้องสมุดมีอะไรบ้าง หมวดอะไรบ้าง จากเดิมที่ไม่รู้ไม่สนใจห้องสมุด ส่วนใหญ่ไปนั่งดูการ์ตูน หรือเข้าห้องสมุดตามที่คุณครูให้ไปอ่าน เคี้ยวนี้เด็กรู้ว่าเข้าห้องสมุดเพื่ออะไรมากกว่าเมื่อก่อน เรียนอาจารย์ ดร.มณฑนาเท่านั้นล่ะ

ดร.มณฑนา : ขอบคุณค่ะ อันที่จริง เราอยากเห็นกระบวนการแบบนี้เกิดขึ้น กระบวนการที่อาจารย์และเด็กในโรงเรียนช่วยกันแก้ปัญหาว่าจะทำอะไร จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ เด็ก สถานที่ ห้องสมุดที่มีอยู่แล้ว พัฒนาให้เกิดกระบวนการการเรียนรู้และการอ่าน โดยที่ตัวของระบบหนังสือหมุนเวียนเป็นส่วนเล็กๆ ที่เข้าไปกระตุ้นหรือเป็นจุดที่ทำให้เกิดกิจกรรม เกิดความตื่นตัวขึ้นเท่านั้นเอง

อีกคำถามที่อาจารย์ยังไม่ได้อธิบาย หรืออาจจะตอบในช่วงสุดท้ายสักนิดหนึ่งคือ อาจารย์คิดว่า ถ้าไม่มีโครงการวิจัยแล้วการหมุนเวียนจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ แต่ขอข้ามคำถามนี้ไปที่อาจารย์ที่ภาควิชาด้วยนะคะว่า ในฐานะของนักวิจัยและผู้มีประสบการณ์ด้านห้องสมุด อาจารย์คิดว่า จะเกิดขึ้นได้จริงหรือเปล่า

อาจารย์ที่ภาควิชา : ในมุมมองส่วนตัวคิดว่าเป็นไปได้ค่ะ โดยเฉพาะโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยแล้ว ยังไม่รวมถึงโรงเรียนอื่นๆ ที่อาจจะมาเรียนรู้วิธีการ หรือรายละเอียดในการดำเนินงาน สำหรับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการก็ได้เห็นต้นแบบ เห็นวิธีการ และรู้ว่าทำอย่างไร ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง ใช้ทรัพยากรร่วมกัน แทนที่เราจะจ่ายเงินซื้อหนังสือ ๔๐๐ เล่ม ก็ซื้อเหลือแค่ ๑๐๐ เล่ม เป็นเงินเท่าใดก็ลองเอา ๔ หาร ประหยัดงบประมาณลงได้มาก

เรามีห้องสมุด มีอาจารย์ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลห้องสมุดเป็นครูบรรณารักษ์อยู่แล้ว เรามีเด็กๆ ที่อยากจะอ่าน แต่ว่าขาดคนส่งเสริมองค์ประกอบเหล่านี้เรามีครบอยู่แล้ว อยู่ที่ว่าเราจะลุกขึ้นมาจับมือกันทำต่อไปหรือเปล่า ถามว่าทรัพยากรรุ่นใหม่ที่จะเอามาหมุนเวียนกันจะได้จากไหน โรงเรียนควรจะจับมือกันคุย มีแหล่งที่พร้อมสนับสนุนมากมาย

หน่วยงานที่ติดต่ออยู่คือ บริษัท เดอบีล ซึ่งให้ทุนสนับสนุนการพัฒนาห้องสมุด เรามีการพูดคุยถึงขั้นตอนการพัฒนาว่า รอบแรกเราพัฒนาห้องสมุดให้เขา ซึ่งค่อนข้างจะเป็นการพัฒนาทางกายภาพ รอบต่อไปเราน่าจะกลับมาเยี่ยมโรงเรียนเหล่านี้สักครั้งเพื่อพัฒนาในเชิงคุณภาพ เช่น พัฒนาจำนวนหนังสือให้มากขึ้น พัฒนาเนื้อหาให้ครอบคลุม เด็กๆ ในวัยนี้ควรจะได้รับอะไรบ้าง เหล่านี้เราได้พูดคุยกับหน่วยงานที่สนับสนุนไว้ด้วย ต่อไปในอนาคตอาจเป็นทางเลือกหนึ่งในการระดมทรัพยากรให้โรงเรียนมีใช้หมุนเวียนกัน อาจต้องใช้เวลา ต้องใช้เครือข่ายความร่วมมือ หรือความอนุเคราะห์จากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งคิดว่าเป็นไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยบูรพา เรามีนิสิต เรามีรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่จะออกไปสนับสนุนเท่าที่เราน่าจะทำได้เพราะฉะนั้นโรงเรียนที่ได้เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ แล้วอยากจะให้ช่วยกันทำต่อไป เพื่อเด็กๆ ของเราชุมชนก็ได้เรียนรู้จากมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยก็ได้เรียนรู้จากชุมชน สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และเข้มแข็งต่อไป สำหรับช่วงนี้แค่นี้ก่อนค่ะ สักครูจะขอให้นิสิตได้ออกมาพูดคุยอะไรสักนิด

ดร.มณฑนา : อาจารย์จินตนาว่ายังไงคะ เรื่องระบบหนังสือหมุนเวียน เมื่อจบการวิจัยแล้วทำต่อได้หรือเปล่า เราได้เห็นสภาพของปัญหาแล้ว ถ้าไม่ใช่ระบบนี้ ทำอย่างไรถึงจะแก้ปัญหา หรือทำให้ดีขึ้นได้ล่ะ

อาจารย์จินดา : เมื่อสักครู่นี้ได้ฟังอาจารย์เสาวนีย์ แล้วก็เอามาเป็นประเด็นความอึดอัดส่วนตัว ที่จริงแล้วการวิจัยนี้เรามาถูกทางแล้วค่ะ หมายถึงว่าเมื่อเอาหนังสือมาให้เด็กแล้ว และเกิดปัญหานั้น แสดงว่าโรงเรียนของอาจารย์ได้ทำตามกระบวนการครบทุกอย่าง แต่ปรากฏว่าเด็กชอบอ่านไม่ชอบบันทึก

ปัญหานี้ผู้ใหญ่ก็เป็นค่ะ แม้กระทั่งตัวเองตั้งใจจะบันทึกตั้งแต่ปีใหม่จนถึงสิ้นปี แล้วจะส่งพิมพ์ ส่งขายหรืออะไรต่ออะไรก็แล้วแต่ ผลสุดท้ายได้แค่วันแรก ก็ร้างรามา ที่นี้ในเรื่องของเด็กชอบอ่านไม่ชอบบันทึกเป็นเรื่องปกติ เพราะวัยของเด็กแค่ ๗-๘ ปี เพิ่งผ่านช่วงชั้นแรกคือ ๗-๘ ปี การอ่านกำลังพัฒนาสู่ความเข้มแข็ง เมื่อมาถึง ๗-๘ ปี ๗-๘ ปี ถ้าได้รับหนังสือที่เหมาะสมเด็กเริ่มฟอร์มความคิด แต่ยังไม่สามารถถ่ายทอดได้ เพราะจะเริ่มจากการจำมาก่อน เมื่อจำถาวรเด็กก็จะแสดงออกบ้าง นี่เป็นขั้นขั้นตอนต่อไป เพราะฉะนั้นอาจารย์ไม่ต้องวิตกว่าเด็กของอาจารย์มาถึงมาตรฐานหรือเปล่า คร.มันทนจะว่าหรือเปล่า รับประทานจะพยายามกันไว้ไม่ให้ว่าค่ะ ฉะนั้นมาถูกทางแล้ว โปรดอย่าทอดทิ้ง

กระบวนการส่งเสริมการอ่าน จะต้องทำให้เข้มแข็งและต่อเนื่องขึ้น เพราะกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เมื่อเรานำเด็กมาถึงที่ หมายถึงขั้นตอนที่เด็กชอบอ่านหนังสือแล้ว ต้องทำให้ถาวรและต่อเนื่อง

หลังจากได้ฟังเรื่องราวนี้ สิ่งสำคัญคือ ได้ข้อคิดว่าเมื่อเราทำวิจัยมาถึงครั้งหนึ่งแล้วพบว่ากระบวนการส่งเสริมการอ่านจะต้องทำให้เข้มแข็งและต่อเนื่องขึ้น เพราะกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เมื่อเรานำเด็กมาถึงที่ หมายถึงขั้นตอนที่เด็กชอบอ่านหนังสือแล้ว ต้องทำให้ถาวรและต่อเนื่อง เพื่อเสริมให้เด็กขึ้นบันไดขั้นต่อไปให้ได้ ฉะนั้นการเล่าเรื่องน่าจะเป็นสิ่งที่เด็กสามารถทำได้ จากนั้นก็อาจฝึกการเขียน และฝายวิจัยจะต้องเสริมในส่วนในช่วงขั้นที่ ๒ คือ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้ต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะนำไปสู่การเล่าเรื่องและการฝึกการเขียนต่อไป

สิ่งสำคัญที่สุดระหว่างเด็กกับหนังสือ คือ ถ้าจะให้ดีที่สุด หนังสือจะต้องหมุนเวียนและมีเล่มใหม่ๆ เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นก็ควรทำด้วยหัวใจ และจิตสาธารณะ รับประทานว่าจะชนะแน่ค่ะ ขอบคุณค่ะ

ดร.มันทนา : อีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญมาก คือ นิสิตสาขาบรรณารักษศาสตร์ศึกษาที่ไปช่วยจัดกิจกรรมและดูแลน้องๆ นักเรียนในโรงเรียน ได้เรียนรู้อะไรไปพร้อมๆ กับนักวิจัย เพราะเรานับเขาว่าเป็นนักวิจัยคนหนึ่งด้วย อยากจะให้ห้องนิสิตสัก ๑ หรือ ๒ คน มาเล่าประสบการณ์ให้คนอื่นฯ ฟังว่า ได้พบเห็นอะไร หรือคิดเห็นอย่างไรกับโครงการวิจัยฯ

อาจารย์ทิพภา : เรามีตัวแทนนิสิตสาขาบรรณารักษศาสตร์ศึกษา เชิญค่ะ เชิญข้างหน้า เป็นลูกศิษย์ของพี่เสื้อรุ่งแรกในจำนวน ๘ คน นางสาวศรวิวรรณ และนางสาวสุนิศา จะเป็นตัวแทนบอกเล่าเรื่องราวที่ได้ร่วมกิจกรรม และได้เรียนรู้ในช่วงเวลาที่ได้ตระเวนออกไปเวียนหนังสือให้แก่น้องๆ ในโรงเรียนกลุ่มวิจัยฯ

นางสาวศรวิวรรณ : สวัสดีค่ะ ดิฉัน นางสาวศรวิวรรณ กวีธีระวัฒน์ และนางสาวสุนิศา ปิ่นจุลศักดิ์ค่ะ เป็นตัวแทนนิสิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา สาขาของเราเป็นสาขาที่เพิ่งเปิดใหม่ เรามีโอกาสได้ช่วยทำกิจกรรมโครงการวิจัยระบบหนังสือหมุนเวียน ได้ไปมอบหนังสือ ไปหมุนเวียนหนังสือ ไปทำกิจกรรมให้แก่น้องๆ ตามโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ โดยแบ่งเป็นโรงเรียนในเมือง ๔ โรงเรียน และโรงเรียนในชนบท ๔ โรงเรียนค่ะ

นางสาวสุนิศา : กิจกรรมที่นำไปเล่นกับน้องๆ เช่น คอคำเป็นขบวนรถไฟ

นางสาวศรีวรรณ : โช๊ะ เราให้น้องๆ ต่อชื่อจังหวัดแต่ละภาค หรือว่าอาหาร ๕ หมู่ เพื่อจะวัดพื้นฐานความรู้ของน้องๆ

นางสาวสุนิศา : กิจกรรมต่อรถไฟนี้ ทำให้เราพบว่า น้องๆ ยังไม่รู้ว่ามีกี่จังหวัด จังหวัดนี้อยู่ภาคไหน หรือถ้าพูดถึงอาหาร ๕ หมู่ น้องๆ ยังสับสนกันอยู่ค่ะ

นางสาวศรีวรรณ : นอกจากนี้เรายังมีกิจกรรมสันตนาการอื่นๆ อีก ซึ่งลักษณะของกิจกรรมที่เตรียมไป เน้นให้ได้ทั้งความรู้และความบันเทิงไปพร้อมๆ กันค่ะ น้องๆ จะรู้สึกผ่อนคลาย อยากร่วมสนุกกับเรา

นางสาวสุนิศา : ชะ เพราะว่าน้องๆ อยู่ต่างจังหวัดมีโอกาสน้อยที่จะได้ทำกิจกรรมแบบนี้ นับว่าเป็นสิ่งที่ดี และทำให้เราได้รับรู้ความต้องการ ความคิดของเด็กๆ ว่า ต้องการหรือกำลังคิดอะไร

นางสาวศรีวรรณ : เราเล่นมอญซ่อนผ้ากับน้องๆ ซึ่งห่างเหินมานานมาก ทำให้เราได้ระลึกถึงวัยเด็กของเราด้วย ที่น่าประทับใจคือ มีน้องให้ ความสนใจมาเล่นมอญซ่อนผ้ากับพวกเราทั้งห้อง ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งแรกๆ ที่เราไปจะเห็นน้องๆ แยกเล่นเป็นกลุ่ม ผู้หญิงเล่นกับผู้หญิง ผู้ชายเล่นกับผู้ชาย กิจกรรมที่เราเตรียมไปทำให้สนามโรงเรียนเต็มไปด้วยน้องๆ ที่มาร่วมเล่นกิจกรรมกับเรา

เรานำหนังสือไปแนะนำหนังสือให้แก่น้องด้วย ซึ่งครั้งแรกที่ไปเราไม่ทราบพื้นฐานของน้องๆ เลย เราจึงใช้แบบทดสอบที่เตรียมไป ทดสอบน้องๆ เพื่อวัดพื้นฐานการอ่าน การเขียน ของน้องๆ แต่ละคน แต่ละห้อง ว่าแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

นางสาวสุนิศา : ทำให้เราพบว่า พื้นฐานเรื่องการอ่าน-การเขียนของน้องๆ ๖.๔ ๖.๕ ๖.๖ ยังไม่เท่าที่ควร ยังมีน้องที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ ถูกต้อง หรือเขียนไม่ได้เลย ทำให้พวกเราสะท้อนใจว่า น้องๆ อดเล่าเรียนมาถึงขนาดนี้แล้วน่าจะทำได้ดีกว่านี้ ยิ่งทำให้พวกเราอยากจะช่วย พัฒนาการอ่าน-การเขียน น้องๆ ได้อ่านออก เขียนได้ และเขียนถูก มากขึ้นกว่านี้ค่ะ

นางสาวศรีวรรณ : การนำหนังสือไปให้น้องๆ และได้ทำกิจกรรมกับน้องๆ สังเกตเห็นได้ชัดเจนว่าน้องๆ ตื่นเต้น ดีใจ กระตือรือร้น และให้ความร่วมมือทำกิจกรรมกับพวกเราดีมาก

อาจารย์ทิพภา : ครูขอถาม ๑ คำถาม ครั้งแรกที่เรานำหนังสือ ไปมอบให้แก่น้องๆ เรามีการจัดกิจกรรม ครั้งที่ ๒ เราไปหมั่นเวียนหนังสือ ก็จัด กิจกรรม และครูสังเกตเห็นว่า กิจกรรมที่เตรียมไปมีการปรับเปลี่ยน พวกคุณใช้ประเด็น หรือหลักเกณฑ์อะไรมาตัวปรับเปลี่ยนกิจกรรม หมายความว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องปรับกิจกรรมที่เตรียมไปในครั้งที่ ๒

นางสาวศรีวรรณ : ขอพูดถึงกิจกรรมหลังก่อนนะคะ เราปรับรูปแบบกิจกรรมให้เกี่ยวข้องกับหนังสือที่เรานำไปมอบให้น้องๆ มากขึ้นค่ะ เพื่อให้ น้องๆ มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมสนุกกับเรา คอบคำถามเราให้ได้ น้องคนไหนได้อ่านหนังสือก็จะตอบคำถามเราได้ คิดว่าน้องๆ น่าจะสนุกกับเรา และช่วยกระตุ้นให้เขาอยากอ่านหนังสือมากยิ่งขึ้น ครั้งต่อไปเมื่อเรากลับมาหมั่นเวียนหนังสือ น้องๆ จะได้อยากร่วมสนุกกับเราอีก

ดร.มณฑนา : ชะ ก็เป็นตัวอย่างของกิจกรรมและก็เป็นกำลังสำคัญของโครงการวิจัยฯเรานะคะ

พิธีกร : ขออนุญาตนะค่ะอาจารย์เห็นว่าเป็นน้องๆ รุ่นใหม่ ขอถามคำถามส่วนตัวสัก ๑ คำถามค่ะว่า น้องๆ นึกอะไร คิดอะไร ถึงเลือกเรียนและ ทำกิจกรรมลักษณะนี้ ทั้งๆ ที่ตอนนี้สังคมเราแทบจะมองหาแต่สิ่งฟุ้งๆไปหมด ไม่ว่าจะเป็นการเลือกสาขา เลือกคณะ

นางสาวศวีรพรรณ : ที่เลือกเข้ามาเรียนสาขาสารสนเทศนี้ เพราะอาจารย์บรรณารักษ์ที่โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นผู้แนะนำค่ะ ขณะที่เรียนอยู่ที่โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา มีโอกาสช่วยงานอาจารย์บรรณารักษ์ที่ห้องสมุดคอนแทกทีงเป็นประจำ ต้องเข้าห้องสมุดบ่อยๆ จึงค่อนข้างสนิทกับอาจารย์บรรณารักษ์ที่ห้องสมุดอาจารย์ก็เลยแนะนำให้ลองเลือกบรรณารักษ์ จึงลองเลือกและก็สอบได้ จึงมีโอกาสได้เรียนที่นี่

ต่อมาภาควิชาบรรณารักษ์ เปิดสาขาวิชาใหม่แยกออกมา คือ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งเป็นแห่งแรกของประเทศไทยก็สนใจ คิดว่าเป็นสาขาวิชาที่แปลกใหม่ จึงลองเลือกเรียน

นางสาวสุนิศา : ความคิดเห็นคล้ายกันค่ะ เผอิญว่าอยู่กลุ่มเดียวกัน เห็นว่ามีสาขาเปิดใหม่ให้เลือก ก็เลยชวนกันมาทดลองเรียน

พิธีกร : แสดงว่าอาจารย์แนะนำมีอิทธิพลมากใช่ไหมคะในการตัดสินใจเลือกเรียนอะไร

นางสาวสุนิศา : ใช่ค่ะ แต่ก็อยู่ที่ตัวเองด้วย

พิธีกร : แล้วน้องๆ เขาชนรุ่นใหม่ที่กำลังจะจบการศึกษาไปเป็นอนาคตของประเทศ คาดหวัง หรืออยากเห็นระบบการศึกษา การอ่าน-การเขียนของน้องๆ รุ่นหลังๆ เราเป็นอย่างไร และคิดว่าตัวเองจะมีส่วนช่วยได้อย่างไรบ้าง

นางสาวศวีรพรรณ : แน่นอ้นค่ะ ว่าทุกคนก็ต้องอยากเห็นเจริญก้าวหน้าอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับพวกเราทุกคนที่จะช่วยกันทำให้ดีกว่า น้องๆ เขาชนของประเทศไทยเจริญก้าวหน้าได้อย่างไร อย่างน้อยโครงการระบบหมุนเวียนหนังสือนี้ เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยได้มากจริงๆ น้องๆ เขาอดใจอดทนมาก เขาไม่มีหนังสือเหมือนเด็กในเมือง ไม่มีเงินซื้อหนังสือ ซื้อขนม แม้กระทั่งอาหาร เวลาที่เอาขนมไปแจก น้องๆ จะเดินเดินดีใจมาก ถ้าไปดูที่ห้องสมุดของน้องๆ ก็ไม่ค่อยมีหนังสือ หรือมีหนังสือแต่ก็เก่า ซ้ำยุคเสียหายไม่มีคนดูแล ไม่เป็นระบบระเบียบ งานวิจัยๆ นี้จะเข้ามาช่วย ถ้าผลการวิจัยออกมาว่า ได้ผลจริง ก็จะเป็นการดีอย่างยิ่ง และประเทศไทยของเราควรต้องทำระบบนี้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนของเราพัฒนาขึ้นค่ะ

พิธีกร : ขอบคุณน้องๆ ค่ะ ต่อจากนี้เป็นช่วงเวลาซักถามแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น มีท่านใดมีคำถาม หรืออยากแลกเปลี่ยน เชิญค่ะ

คุณพินิจ นิลรัตน์ (สื่อมวลชน และนักวิจารณ์วรรณกรรม) : ผมพินิจ นิลรัตน์ ขอร่วมแสดงความคิดเห็นสักเล็กน้อย และร่วมพายเรือในอ่างอีกคนครับ วันนี้ได้เห็นปัญหา อุปสรรคเยอะแยะ แต่ว่าปัญหานั้นมีทางออกด้วยโครงการระบบวิจัยหนังสือหมุนเวียนๆ

ทั้งอาจารย์เสาวนีย์พูดแล้ว รู้สึกที่มากที่จัดเรื่องการอ่านให้แก่เด็กอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และที่อาจารย์จินดาบอกว่า ไม่ต้องห่วงเรื่องการบันทึก เพราะเด็กฯ อ่านเอาบันทึกก่อน และจะพัฒนาการไปถึงขั้นรู้สึกอยากเขียน ที่บอกว่าจะร่วมพายเรือในอ่างกับอาจารย์จินดา ก็คือ ที่ว่าเด็ก ๖-๘ ปี อ่านหนังสือไม่ออก และสะกดคำไม่เป็น ปัญหานี้ผมเห็นมาเยอะ

ผมได้อ่านต้นฉบับเด็กฯ ระดับนี้ และระดับมัธยมเยอะ อย่ว่าแต่เด็กประถม-มัธยมเลย ผู้ใหญ่อย่างที่ว่าอาจารย์บอกก็ใช่ ผู้ใหญ่เจาะจงลงไปก็คือครู ครูก็เขียนหนังสือคิดเยอะ เน้นให้ชัดๆ คือ ครูภาษาไทย ที่ผมเห็นมา ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่น่าเกิดขึ้นครับ ผมจะเล่าประสบการณ์หนึ่งเมื่อสัปดาห์ที่แล้วผมไปเข้าค่ายอบรมเรื่องการอ่าน-การเขียนเข้มข้นขององค์กรแห่งหนึ่งเป็นองค์กรมหาชน มีการฝึกเขียน ในนั้นมีทั้งเยาวชนระดับมัธยม แล้วที่ระดับนิสิต-นักศึกษารวมถึงครู-อาจารย์เข้าอบรม โดยให้เขียนหนังสือ เขียนเรื่องสั้น เขียนโครงสร้างนวนิยายส่งมา แล้วก็วิจารณ์ ปรากฏว่างานที่ส่งมาเขียนคิดเยอะมาก พนักงานท่านหนึ่งเขาส่งงานเขียนประกวดเยอะ ได้รับรางวัลมากมาย จนล่าสุดเขาไม่ส่งแล้ว และได้รับเชิญไปเป็นกรรมการตัดสิน แต่ในค่ายที่เขาส่งงานเข้ามา เขาเขียนหนังสือคิดอย่างไม่น่าเชื่อว่า เคยมีผลงานได้รับรางวัล และได้เป็น

กรรมการตัดสินคนอื่น เช่น คำว่า ‘แก่’ เป็น ‘แก่’ ทุกคำ ‘แก่อย่างนั้น’ ‘แก่อย่างนี้’ ‘คนสนิท’ ‘เพื่อนสนิท’ ‘สนิท’ สะกดด้วย ‘ค’ แล้วที่หน้า คใจมาก คือ เมื่อนำงานนั้นมาวิจารณ์ บอกว่าตรงนั้นผิด ตรงนี้ผิด เขาบอกว่า เขาไม่รู้มาก่อนเลยว่าเขาเขียนผิด โอ้โฮ ---

ผมรู้สึกที่ตรงนี้ วันนี้มีองค์กรมาหลายๆ องค์กร กทม.ด้วย และหน่วยงานต่างๆ มาช่วยกันแก้ปัญหาให้ถูกทาง สิ่งที่ผมสัมผัสสมาเมื่อ สัปดาห์ที่แล้วนี่เองเป็นเรื่องน่าประหลาดใจมากๆ พนักงานคนนี้ไม่เคยรู้มาก่อนว่า ‘สนิท’ สะกดด้วย ‘ท’ ‘แก่’ เป็น ‘แก่’ หมดเลยและยังมีอีก เยอะใน ๑ หน้า, ๒ หน้า, ๓ หน้ากระดาษ ผิดเยอะมากเลย เขายอมรับโดยดีว่า ถ้าไม่เข้าค่ายเข้มข้นอย่างนี้ เขาจะไม่วันรู้เลยว่า ที่เขาเขียนมา ทั้งหมดนี้ผิดมาตลอด ขอขอบคุณครับ

พิธีกร : มีท่านใด มีคำถามอีกไหมคะ

ผู้ร่วมฟังเสวนา : อยากเรียนถามอาจารย์ว่า มีแนวคิดจะทำห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นห้องสมุดของชุมชนด้วยหรือเปล่าคะ หมายถึงว่า ปกติ ห้องสมุดของโรงเรียนเปิดวันจันทร์-วันศุกร์ ปิดวันเสาร์-อาทิตย์ เด็กนักเรียนบางคนว่างวันเสาร์-อาทิตย์ เป็นไปได้หรือเปล่าที่เราจะทำกิจกรรม เสาร์-อาทิตย์ เพื่อให้เด็กในชุมชนที่ไม่ได้อยู่ใน โรงเรียนของเราเข้ามาอ่านหนังสือในโรงเรียนได้ด้วย

อาจารย์เสวนานี้ : สำหรับแนวคิดนี้ ที่จริงห้องสมุดของโรงเรียนก็เป็นห้องสมุดของชุมชนด้วย ในทางปฏิบัติจะต้องมีบรรณารักษ์ประจำ ห้องสมุด แต่เนื่องจากโรงเรียนประดอมอย่างเราไม่มีบรรณารักษ์ มีแต่ครูประจำชั้น ครูประจำการ ถ้าจะดำเนินการในเรื่องนั้น ต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เช่น หน่วยงานระดับท้องถิ่น อบจ. หรือเทศบาล จัดสรรงบประมาณเพื่อทำห้องสมุดของโรงเรียนเป็นห้องสมุดของ ชุมชน โดยตั้งอัตราตำแหน่งบรรณารักษ์ให้แก่โรงเรียน เพื่อที่โรงเรียนจะได้เปิดใช้เป็นห้องสมุดของชุมชนได้

ปัจจุบันนี้เราขาดแคลนครูอยู่แล้ว ครูบรรณารักษ์เราก็ไม่มี ครูบรรณารักษ์ต้องมีความรู้ในเรื่องของการให้บริการ การจัดระบบต่างๆ ใน ห้องสมุด แต่ครูประจำการ และครูประจำชั้นของเรา ถึงแม้จะพยายามเรียนรู้ในเรื่องของการเป็นบรรณารักษ์ แต่ก็ยังไม่เข้มข้นเท่ากับคนที่จบ ด้านบรรณารักษ์มา ที่จะทำงานบริการให้แก่ชุมชนได้อย่างเต็มที่สมบูรณ์ ดังนั้น ถ้าจะให้ห้องสมุดของโรงเรียนเป็นห้องสมุดของชุมชนด้วย ต้องได้รับการสนับสนุนบุคลากรต่างๆ อย่างน้อยขอแค่บุคลากรเราก็สามารถดำเนินการให้แก่ชุมชนได้ละ

ผู้ร่วมฟังเสวนา : อีกประเด็นที่อยากจะเสนอ ที่อาจารย์บอกว่าเด็กมีกิจกรรมเยอะแล้ว ไม่มีเวลาอ่านหนังสือ แต่ยังคงมาจดบันทึกอีก ถ้าเราจะ ทำให้เด็กซึมซับ หรือทำให้เด็กมีความกระหายที่จะอ่านหนังสือ โดยใช้วิธีอย่างนี้ได้หรือเปล่าคะ คือได้แนวความคิดมาจากอาจารย์ตอนเรียน มหาวิทยาลัย ท่านจะแนะว่า เธออ่านหนังสือเล่มนี้สิ เป็นหนังสือที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่กำลังเรียนอยู่ สมมุติว่าตอนนี้โรงเรียนมีกิจกรรม เกี่ยวกับสุขภาพฟัน เราก็แนะนำเด็กว่า ในห้องสมุดของเรามีหนังสือเรื่องนี้ มีหนังสือเรื่องนี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนี้พอดีละ

อาจารย์เสวนานี้ : ขอขอบคุณค่ะที่แนะนำ โรงเรียนพยายามจัดบรรยากาศของการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการอ่านให้แก่เด็กเรียน ถึงแม้จะไม่ได้อ่าน โดยตรงจากห้องสมุดหรือในหนังสือ เพราะที่โรงเรียนมีสวนหย่อม มีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ที่ทำอยู่ในโรงเรียนขณะนี้คือ โต๊ะที่เด็กนั่ง รับประทานอาหารกลางวันจะมีข้อความ หรือนิทานอะไรเล็กๆ น้อยๆ แปะอยู่บน โต๊ะที่ทานอาหาร เพื่อให้เด็กทานอาหารไปด้วยได้เห็น ข้อความ หรืออ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์แก่เด็กไปด้วย โดยที่ข้อความนี้จะหมุนเวียนเปลี่ยนไป เดือนหนึ่งอาจจะเปลี่ยนสักครั้งหนึ่ง คือ พยายามทำทุกวิถีทางให้เด็กเขาได้อ่าน ได้พบ ได้เห็น ข้อความภายในโรงเรียน น่าจะเป็นจุดที่ทำให้เด็กสนใจเกิดการเรียนรู้อยู่ภายในโรงเรียน พยายามจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนให้เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ในเรื่องการอ่าน และการเขียน นอกเหนือจากที่แนะนำมา ขอขอบคุณค่ะ

คุณธิดา สุวรรณสารกุล : สวัสดิ์ค่ะ ในฐานะที่เป็นหนึ่งในคณะผู้ได้ลงพื้นที่วิจัยเห็นว่า โรงเรียนทั้งโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนในชนบทมี พัฒนาการทั้งห้องสมุด นักเรียน และคุณครูมาก โดยเฉพาะคุณครูซึ่งมีความตั้งใจ เอาใจใส่โครงการ นี้มาก

ในที่นี้มีคุณครูมาจากเกือบทุกโรงเรียน ทั้งโรงเรียนชนบทและโรงเรียนในเมือง ๘ โรงเรียน เราได้ฟังอาจารย์เสาวนีย์จากโรงเรียนบ้านแหลมแทน ซึ่งเป็นโรงเรียนจากตัวแทนในเมืองไปแล้วนะ อยากรู้เรียนเชิญตัวแทนท่านอื่นๆ อาจจะเป็นจากโรงเรียนชนบทคุณครูมาเล่าความรู้สึก หรือบรรยายภาคอะไรเกี่ยวกับโครงการฯ ที่อยากจะแลกเปลี่ยนให้ท่านอื่นๆ ได้รับฟังกันค่ะ

อย่างโรงเรียนบ้านหนองประจักษ์ เมื่อลงพื้นที่ไป ปรากฏว่า มีการพัฒนาการที่ดีมาก คุณครูบรรณารักษ์ตั้งใจมาก เมื่อลงพื้นที่ไปคุณครูปรึกษากันว่า มีวิธีการเลือกหนังสือให้เหมาะสมแก่เด็กอย่างไร หรือจะทำให้เด็กที่ไม่ตั้งใจ ไม่สนใจหนังสือ หันมาสนใจหนังสืออย่างไรดี ขอเชิญคุณครูค่ะ

อาจารย์พรทิพย์ ถ้วยงาม (ครูบรรณารักษ์โรงเรียนบ้านหนองประจักษ์) : สวัสดีค่ะ ดิฉัน พรทิพย์ ถ้วยงาม ครูบรรณารักษ์โรงเรียนบ้านหนองประจักษ์ ดิฉันเป็นครูที่ไม่เคยเรียนด้านบรรณารักษ์ จึงไม่มีความรู้ด้านบรรณารักษ์เลย เมื่อเข้ามาทำงานที่โรงเรียนนี้ก็ได้รับมอบหมายให้เป็นครูบรรณารักษ์ นึกในใจว่าจะทำอะไรดี ในเมื่อเลือกหนังสือ จัดหนังสือ หรือจัดหมวดหมู่ไม่เป็นเลย

สมัยเรียนก็ไม่ชอบเข้าห้องสมุด เนื่องจากเคยตกบันไดวนในห้องสมุดจึงมีประสบการณ์ไม่ค่อยดีกับห้องสมุด ทำให้ไม่ชอบเข้าห้องสมุดอีกเลย แต่ถ้ามีรายงานจำเป็นต้องเข้าห้องสมุดก็ไป แต่ถามว่า ชอบเข้าห้องสมุดไหม ไปหาหนังสืออ่านไหม ไม่ชอบเลย แต่กลับต้องมาทำงานเกี่ยวกับห้องสมุดเป็นลำดับแรก

ห้องสมุดที่ได้รับมอบหมาย มีหนังสือวางระเกะระกะไม่เป็นระเบียบ กระจัดกระจายไปหมด ไม่เข้าใจว่าต้องจัดหมวดหมู่อย่างไร จึงไปดูในอินเทอร์เน็ตได้พบหลักการของคิวอี้ ๑๐๐ หมวดทั่วไป เบ็ดเตล็ด, ๑๐๐ หมวดปรัชญา แล้วหนังสือปรัชญาเป็นอย่างไร แบบไหนถึงเรียกว่าเป็นปรัชญา แล้ววิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ต่างๆ นานา คือ เมื่อได้หนังสือมา ๑ เล่ม ก็เกิดปัญหาว่า จะจัดเข้าหมวดอะไร

จึงพยายามแก้ปัญหาโดยถามคนที่เคยเป็นบรรณารักษ์ ก็ได้รับคำตอบว่า จัดไปเถอะ อะไรก็จัดไป เด็กๆ เข้ามารื้อก็เหมือนเดิม เป็นอย่างนี้จริงๆ ค่ะ เป็นครูประจำชั้นสอน ๘ สาระการเรียนรู้ สอนครบทุกวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม สุขศึกษา ภาษาไทย พลศึกษา การงาน อังกฤษ บวกคาบห้องสมุด บวกคาบซ่อมเสริม บวกคาบลูกเสือเข้าป่าอีก ทั้งวันค่ะ และยังคงมาเป็นบรรณารักษ์ด้วย จะหาเวลาช่วงไหน

ตอนนี้มีงานใหม่ต้องทำอีกอย่างด้วย คือปลูกผักปลูกพืชไว้กิน ต้องไปนั่งเฝ้าอีก โรงเรียนเราอยู่หลังเขา ลมพัดแรง พลาสติกที่คลุมพืชไว้ดินปลิวไป ก็ต้องวิ่งไล่ตามกลับมา วันดีคืนดีไฟดับ พืชไว้กินต้องไร้ไฟ วันดีคืนดีมีคนขึ้น ก็งานลักษณะนี้เยอะ การการสอนก็เยอะ งานห้องสมุดก็หนัก ถือเป็นงานหนักสำหรับคนที่ไม่เคยทำมาก่อน

เริ่มค่อยๆ ศึกษา ค่อยๆ ทำไป คือ คำแนะนำบอกว่า นวนิยายอยู่หมวดนวนิยาย หนังสือนิทาน ก็จัดเป็นหมวดเป็นกลุ่มไว้ ทำตามคำแนะนำ จึงขอผู้อำนวยการซื้อสก็อตเทปสีมาแยกกลุ่มหนังสือ เวลาที่จัดเก็บหนังสือก็จัดเก็บตามสี ทำมาได้สักระยะ ปัญหาต่อมาคือเด็กไม่เข้าห้องสมุด พอหนังสือเก่า ขาด สีไม่สวย เด็กไม่ชอบ ไม่อ่าน ถึงเข้าห้องสมุดก็นั่งเล่นกัน คุยกันในห้องสมุด บางคนหยิบหนังสือมาเปิด เปิด เปิด เปิด นิ่งๆ ถึงเด็กโต มาเปิด เปิด แล้วก็เก็บ บางคนก็ไม่เก็บ ครูต้องมาไล่เก็บ

หลังจากสอนเสร็จ กลับมาห้องสมุด เห็นสภาพห้องสมุดแล้วจะเป็นลม หนังสือเกลื่อนห้องสมุด บางครั้งต้องให้เด็กที่สอนอยู่มาช่วยเก็บ แต่เด็กที่สอนอยู่คือ ป.๔ เพิ่งพ้นวัย ป.๑ ป.๒ ป.๓ ยังทำอะไรไม่ค่อยได้ ไม่ค่อยเป็น กลุ่มใจ

ต่อมา ผู้อำนวยการของบมาสร้างห้องสมุดเป็นเอกเทศแยกอยู่ชั้นล่าง ก็ย้ายมาอยู่ชั้นล่าง ห้องสมุดใหญ่ แต่มีหนังสือเก่าๆ เล็กน้อย ห้องก็โล่ง จึงบอกผู้อำนวยการว่า หนังสือไม่ค่อยใหม่เด็กไม่สนใจ เด็กไม่ค่อยอ่าน ผู้อำนวยการก็เจียดงบมาให้ซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด บอก

ผู้อำนวยการอีกว่าเลือกหนังสือไม่เป็น ไม่รู้จะเลือกหนังสือยังใ้ให้ครอบคลุมตั้งแต่อนุบาล-ป.๖ แล้วหนังสือประเภทไหนบ้างที่ควรจะมีอยู่ในห้องสมุด ก็ไปเลือกที่ร้านหนังสือ แต่ก็มีไม่หลากหลาย พยายามให้มีหนังสือนิทาน มีหนังสือเกี่ยวกับการเรียนต่างๆ

ปีต่อมา ไปซื้ออีกที่ซ้เล่มเดิมที่เลือกมาแล้ว ไม่มีหนังสือใหม่ ปีนี้ผู้อำนวยการให้งบมาซื้อหนังสือ ๓๐,๐๐๐ บาท ตอนแรกนึกเลขตะว่า -- - ๓๐,๐๐๐ จะไปเลือกหนังสืออะไรบ้างตั้ง ๓๐,๐๐๐ บาท แต่พอไปซื้อได้มา ๔ ตะกร้า เลือกแป็บเดียว ร้านค้าบอกว่าจะครบแล้ว

ก่อนไปเลือกหนังสือก็สำรวจด้วยการถามเด็กว่า ออกอ่านหนังสือประเภทไหน ครูอยากฟังความคิดเห็นจากพวกเขา ว่าพวกเขาอยากอ่านหนังสือประเภทไหนกัน บางคนบอกว่า 'แฮรี่ พอตเตอร์' เราก็บอกว่า อ้อ...ก็ดีนะ 'แฮรี่ พอตเตอร์' เพราะว่าเด็กเล็กๆ เห็นเด็กโตๆ อ่านแล้วรู้สึกอยากอ่าน

'แฮรี่ พอตเตอร์'ก็น่าสนใจ จึงซื้อมาให้เพราะคิดว่าคงไม่มีพืชมียกอะไรแก่เด็ก บางคนบอกว่า อยากได้หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ชอบการ์ตูน ก็ซื้อมาให้ เจอหนังสืออยู่เล่มหนึ่งราคา ๘๐๐ บาท ก็ซื้อมาให้ เป็นหนังสือป๊อบอัพ พบปัญหาอีกว่า หนังสือป๊อบอัพเปิดมาตั้งตั้ง แรกๆ เด็กถามครูว่า หนังสือเล่มนั้นอยู่ไหน อยากอ่าน อยากดู อยากเห็นหนังสือเล่มนี้ คั่นคั่น แต่ผ่านมาได้สักเดือนหนึ่ง หนังสือเล่มนั้น ไม่อยู่ในสายตาเด็กอีกต่อไป กลับไปเล่นกระโดดยางเหมือนเดิม ไม่รู้จะแก้ปัญหาอย่างไร

ด้วยความอยากให้เด็กเข้าห้องสมุด จึงไปเรียนปรึกษาผู้อำนวยการว่า ช่วงพักกลางวันหลังจากเด็กกินข้าวเสร็จแล้ว ให้เด็กมาอ่านหนังสือในห้องสมุดสัก ๑ วันต่อสัปดาห์ แต่ผู้อำนวยการบอกว่า เรามีกาบบห้องสมุด ให้ใช้คาบห้องสมุดคิดแล้ว จึงบังคับได้แค่เด็กห้องที่สอนอยู่ให้ทุกวันศุกร์ตอนกลางวัน ไปอ่านหนังสือในห้องสมุด เด็กห้องครูท่านอื่นไม่กล้าไปบังคับ

ปัญหาต่อมา คือ เด็กสรุปความไม่เป็น พอไปเปิดอ่านรู้ทันทีว่าไปลอกท่อนใดท่อนหนึ่งของหนังสือมาเรียกถามว่าหนังสือเล่มนี้ เรื่องอะไร มีตัวละครอะไรบ้าง เด็กตอบได้ แต่ไม่ได้บันทึกลงในสมุดบันทึกการอ่าน เมื่อถามต่อว่าแล้วนี่คำพูดใคร เด็กตอบไม่ทราบครับ คือเด็กไม่รู้ เด็กมีปัญหาด้านนี้จริงๆ สรุปความไม่ได้ เป็นทั้งหมด ตั้งแต่ ป.๔ ป.๕ ป.๖ เด็กโตก็เป็น สรุปความไม่ได้

จึงเปลี่ยนวิธีการใหม่ นิทานอมตะที่เด็กต้องรู้จัก 'กระต่ายกับเต่า' ให้เด็กเขียนใส่กระดาษมา แล้วเล่าให้ฟังว่าเรื่องราวเป็นยังไง คราวนี้ให้เขียน และให้ออกมาเล่า ก็เล่าได้ เล่าเป็น ต่อมาก็ให้เด็กเลือกหนังสือนิทานเรื่องที่ชอบอ่าน แล้วสรุปแบบ'กระต่ายกับเต่า'ให้ครูฟัง ก็ทำได้ ถ้าเป็นหนังสือนิทานทำได้ แต่เมื่อเป็นหนังสือวิชาการหรือว่าเนื้อหาที่ไม่ใช่บันเทิง จะสรุปไม่ได้

เด็กๆ ชอบหนังสือที่เป็นเรื่องสั้นๆ มีภาพเยอะๆ สรุปง่าย อีกอย่างหนึ่ง คือเด็กเขียนผิด เจอเหมือนกันค่ะ คำว่า 'แก่' เป็น 'แก้' เป็นทุกโรงเรียน 'แก้ข้อผิด' จะให้เขียนคำวันละ ๑๐ คำตอนเช้า 'แก้ข้อผิด' เขียนเป็น 'แก้ข้อผิด' ทุกคน ไม่รู้จะแก้กันไปถึงไหน 'เราสู้' ร้องเพลง'เราสู้'กัน สอนดนตรี สอนนาฏศิลป์ ร้องเพลง'เราสู้' 'ส + อู = สู', 'ส + เอก = สู้' เราสู้ 'สู้'ตรงไหน เด็กมีปัญหาเรื่องการผันอักษรสูง กลาง คำ การผันเสียงอักษร เด็กมีปัญหาเยอะ

เรารู้ได้ยังไง เพิ่งมารู้ตอนสอน ป.๔ ค่ะ เรื่องการผันเสียง อักษรสูงผันได้ ๑ เสียง รูปเอกเสียงเอก รูปโทเสียงโท รูปสามัญเสียงจตุวา ที่เรียนมาทั้งหมดจนถึงมหาวิทยาลัยไม่เคยรู้จริงๆ ไปดูหลักสูตร ป.๑ สอนผันอักษรแบบนี้แล้ว แต่ ป.๑ ยังอ่านไม่ออก แล้วจะผันเป็นได้ยังไง เรือวิ่งมาเรื่อยๆ

ครูบางคนก็สอนบ้าง ไม่สอนบ้าง การสอนของครูบางคนก็เข้มข้น บางคนก็ไม่เข้มข้น ปล่อยแล้วก็ปล่อยเลยคือสอนต่อไปแบบนี้ ไม่แปลกใจว่าพอเด็กขึ้น ป.๔ ทำไม่อ่านหนังสือไม่ออก เมื่อก่อนสอนทุกวิชาจับบทนักภาษาไทย เด็กอ่านหนังสือไม่ออก สะกดไม่เป็น คำว่า 'นั่ง' 'นอน' (น - อะ - ง เด็กอ่าน นั่ง : นั่ง + เอก อ่านว่า นั่ง) 'นั่ง' สะกดไม่เป็น ไม่เข้าใจทำไมสะกดไม่ได้ขึ้น ป.๔ แล้วนะ ต้องย้อนกลับมาสอน

บทที่ ๑ หน้าแรก ว - อะ - น อ่านว่า วัน, ห - น - อี - ง หนึ่ง : หนึ่ง + เอก อ่านว่า หนึ่ง) ต้องกลับมาไล่สอนอย่างนี้เลยล่ะเด็ก ป.๔ เพราะต้องการให้เด็กสะกดเป็น

ขณะเดียวกันถูกเพื่อนที่สอนอยู่มัธยมฯโทรมาบอกว่า ว่าสอนหนังสือยังไงเด็กอ่านหนังสือไม่ออก ขึ้น ม.๑ ไม่รู้เรื่องเลย เราก็บอกว่าแล้วจะให้ทำยังไงล่ะ เด็กจะให้ซ้ำชั้นก็ไม่ได้ ต้องดันขึ้นไป พอขึ้น ป.๕ ก็ให้ซ้ำชั้นไม่ได้ ก็ดันขึ้น ป.๖ ป.๖ ก็ต้องดันขึ้นไปต่อ ม.๑ ไม่เรียนก็ไม่ได้ เป็นแบบนี้เหมือนกับสะสมมาตั้งแต่แรก กระทั่งเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ ถ้าอ่านไม่ได้ ก็คือ อ่านไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับการแก้ไข

ดร.มัทนา : สรุปว่า อาจารย์ถูกอาจารย์มัธยมฯว่าใช่ไหมคะ เพราะอาจารย์มหาวิทยาลัยก็จะว่าอาจารย์มัธยมฯว่าสอนยังงี้--- ขอบคุณอาจารย์มากค่ะ

อาจารย์พรทิพย์ตอนนี้กระตือรือร้นมาก ครั้งแรกที่เจอกันเมื่อ ๓-๔ เดือน ก่อนจะเปิดภาคเรียนที่ไปเสนอโครงการฯ ยังคิดว่ารบกวนอาจารย์หรือเปล่า เหมือนเอาโครงการฯ เองไปเพิ่มให้อาจารย์และก็เห็นแล้วว่า ตอนนี้นางอาจารย์โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กชนบทซึ่งครูไม่ครบชั้น และครูมีงานที่ต้องรับผิดชอบเยอะมาก ต้องทำทุกอย่าง สอนทุกวิชาพอเราเอาโครงการวิจัยฯลงไปให้ ก็เพิ่มงานขึ้นมาอีก แต่เราก็เห็นความตั้งใจของอาจารย์ทุกคน รวมทั้งผู้อำนวยการ และผู้บริหารของโรงเรียนทุกโรงเรียนในชนบท โดยเฉพาะโรงเรียนบ้านหนองประดู่เห็นความเปลี่ยนแปลงของห้องสมุดอย่างชัดเจน ห้องสมุดวันแรกที่เราไป คงเป็นวันที่หนังสือกระจัดกระจายอย่างที่อาจารย์เล่า

แต่ครั้งต่อมาที่เราไปเยี่ยม เปลี่ยนไปเหมือนมีรายการโทรทัศน์ไปถ่ายทำแล้วจัดให้เรียบร้อย เหมือนไม่จริง แต่ว่าเป็นเช่นนั้นจริงๆ เพราะฉะนั้นเป็นโรงเรียนที่เราภูมิใจ และตั้งใจ ทำให้รู้สึกว่าการในกลุ่มของชนบทน่าจะได้ผล ถึงขนาดมีผู้อำนวยการเสนอว่าครั้งสุดท้ายจะเสนอให้อบค.เป็นเจ้าภาพจัดโครงการทั้งหมดดีไหม ซึ่งครูทุกโรงเรียนเริ่มคิดถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น คนใกล้ชิด คนที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมความรับผิดชอบนั้นนอกจากคุณครู

เราก็มีความหวังมากกับโรงเรียนในชนบท ซึ่งครูน้อย นักเรียนน้อย ความใกล้ชิดเยอะ ถ้าชุมชนหรือท้องถิ่นเข้มแข็ง ผู้บริหารเห็นถึงความสำคัญน่าจะดีขึ้นมาก ขอบคุณค่ะ

พิธีกร : ขอให้อาจารย์ผู้ต่อไป

อาจารย์พรทิพย์ ด้วยงาม : ก็ต้องทำต่อไปล่ะคะ

พิธีกร : ขอปรบมือเป็นกำลังใจให้แก่อาจารย์ที่นี่ แล้วก็อาจารย์ทุกท่านที่มาวันนี้ด้วยค่ะ ถือว่าเป็นผู้เสียสละตัวจริง ขออนุญาตตามแทนผู้ที่เขียนคำถามส่งมาค่ะ

คำถามแรก อยากให้มีภารกิจว่า เหตุใดหนังสือการ์ตูนจึงประสบความสำเร็จอย่างมากในหมู่นักอ่านเยาวชน และมีวิธีใดที่จะใช้หนังสือกลุ่มนี้ช่วยให้เด็กๆ เชี่ยวชาญการอ่านจนสามารถอ่านวรรณกรรมได้

ดร.มัทนา : เชิญอาจารย์จินดาตอบค่ะ

อาจารย์จินดา : หมายถึงเขาจะให้ทำวิจัยการ์ตูนใช่ไหมคะ เพราะฉะนั้นก็ต้องอาศัยเจ้าภาพ คุณมกุฏ อีกล่ะคะ

คุณมกุฏ : ตอบสั้นๆ นะครับว่า หนังสือการ์ตูนเป็นธรรมชาติของการอ่านทั่วโลก ไม่ต้องวิจัย แต่สิ่งที่ต้องวิจัยก็คือ หนังสือการ์ตูนใน

ประเทศไทยมีคุณภาพแค่ไหน เพราะผมเห็นหนังสือเล่มหนึ่งเขียนถึงพระเจ้าตากฯ แต่พระเจ้าตากฯ หน้าเหมือนกับพ่อมู่หลาน หน้าเหมือนกับคน --- ไม่ใช่จีนแต่เป็นญี่ปุ่นผสม เราไปเอาอะไรมาผสมผสมเพื่อให้ขายได้เท่านั้นเอง

เราต้องวิจัยว่า‘การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ’ แปลว่าอะไร เราจะต้องถามคำถามอะไรบ้าง --- ‘ต่อไปนี้จะให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ’ แปลว่าอะไร เพราะดูเหมือนคนพูดยังไม่รู้เลยว่า การอ่านประกอบขึ้นด้วยอะไรบ้าง

เราจะต้องวิจัยกันอีกเยอะ เช่นเดียวกับที่เราต้องวิจัยว่า‘การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ’ แปลว่าอะไร เราจะต้องถามคำถามอะไรบ้าง คนที่พูดว่า‘ต่อไปนี้จะให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ’ แปลว่าอะไร เพราะดูเหมือนคนพูดยังไม่รู้เลยว่า การอ่านประกอบขึ้นด้วยอะไรบ้าง การอ่านไม่ได้หมายความว่า มีหนังสือและมีคนอ่าน ไม่ใช่ มีมากกว่านั้นและลึกซึ้งกว่านั้น และประเทศไทยยังให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติไม่ได้ ครอบครัวยุคใหม่คนรวยยังไม่เคยอ่านหนังสือเลย ที่จริงพูดเรื่องการอ่านแต่เราก็เกี่ยวข้องกัน

พิธีกร : คำถามที่ ๒ ช่วยยกตัวอย่างหนังสือที่ส่งไปตามโรงเรียนครั้งนี้ได้หรือไม่คะ จะทราบรายชื่อหนังสือได้อย่างไร

ดร.มณฑนา : เรามีรายงานความคืบหน้าของโครงการวิจัยตลอดเวลาอยู่ใน www.bflybook.com และมีลิงก์ไปที่โครงการวิจัยระบบหนังสือหมุนเวียน แล้วก็มีเว็บไซต์ด้วย ในนี้มีรายชื่อหนังสือทุกเล่ม ทุกหมวดหมู่ ในแต่ละกองค่ะ

พิธีกร : คำถามที่ ๓ ถามคณะวิจัยว่า คาดหวังกับผลการวิจัยว่าจะสามารถผลักดันอะไรได้บ้าง ไม่ว่าจะเป็นนโยบายหรืออะไรก็ตาม เพราะอาจจะไม่ได้แค่ต้องการวัดผล

ดร.มณฑนา : อย่างน้อยที่สุด เราเห็นพัฒนาการของทุกโรงเรียนในช่วงหนึ่งภาคการศึกษา เห็นถึงความตั้งใจ ความเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร และอาจารย์ในโรงเรียน เห็นความกระตือรือร้นของเด็กในโรงเรียนที่ร่วมการวิจัยนี้ได้แน่นอน ที่นี้ การที่จะนำสิ่งเหล่านี้มาวิเคราะห์และผลักดันเชิงนโยบายคือ ค่อยๆ ถอนสิ่งที่เราใส่เข้าไปออก ทำให้เกิดธรรมชาติของการเกิดระบบหนังสือหมุนเวียน และหาว่าอะไรคือปัจจัยที่ทำให้สำเร็จ อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้สำเร็จน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ปัจจัยเหล่านี้ที่จะส่งไปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งจะต้องทำเป็นวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพต่อไป

เพราะฉะนั้นขอให้ติดตามใน www.bflybook.com คงจะได้เห็นผลของการวิจัยว่าเราจะเสนอเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายยังไงต่อไป อย่างที่ออกตัวไว้ก่อนแล้วว่า อันที่จริงคิดกันว่าต้องทำแบบนี้แต่ทำไม่เป็นหรอกค่ะ ถ้ามีใครในห้องนี้ หรือมีใครที่สนใจที่จะเข้ามาช่วยตอบหรือค้นหาปัญหาในเรื่องของงานวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะเรื่องของการวิจัยเชิงคุณภาพ อยากขอแรงมาช่วยกันหน่อยนะคะ

พิธีกร : คำถามที่ ๔ เรื่องคุณภาพการผลิตหนังสือ ปัจจุบันหนังสือบางเล่มเข้าเล่มไม่ดี แม้อ่านคนเดียวก็ยังถือขาดง่าย อย่างในห้องสมุดต่างประเทศ เช่น อเมริกาจะสั่งซื้อเฉพาะหนังสือปกแข็งเข้าห้องสมุดเท่านั้น เพราะหนังสือของเขาจะจัดพิมพ์ทั้งปกอ่อนและปกแข็ง เป็นไปได้ไหมว่า ห้องสมุดไทยจะสั่งหนังสือปกแข็งเข้าห้องสมุด

นางละอียด ศรีวรรณ (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย) : บางครั้งแม้จะเป็นหนังสือปกอ่อน ก็ยังไม่ถึงงบประมาณในการจัดซื้อเท่าที่เราฟังมาตั้งแต่ต้นจะเห็นได้ว่า บางโรงเรียนไม่มีงบประมาณ ในฐานะที่เป็นตัวแทนสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย เป็นประธานชมรมห้องสมุดเอกชน จากการนิเทศห้องสมุดโรงเรียนต่างๆ ทั้งของ สพฐ. หรือของเอกชน ปรากฏว่า หนังสือในห้องสมุดที่มีอยู่เป็นหนังสือแบบเรียนแบบฝึกหัด ที่สำคัญพิมพ์ส่งมาให้เป็นอย่างดีในการจัดซื้อหนังสือเท่านั้น บางโรงเรียนที่ตรวจพบว่าเป็นโรงเรียนรักการอ่าน ขึ้นป้ายเลขค่ะ

‘โรงเรียนรักการอ่าน’ แต่ในห้องสมุดไม่มีหนังสือที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน คิดดูว่าเกิดอะไรขึ้น

ส่วนฉันก็ได้แรงผลักดันเกี่ยวกับเรื่องรักการอ่านมาตลอด นี่ก็เพิ่งมาจากหนองจอกรีบมาประชุมครั้งนี้แทนท่านนายกสมาคมฯ เป็นวิทยากรจัดค่ายรักการอ่านให้แก่เด็กกทม. ๒ รุ่น สัมภาษณ์เด็ก ๒๐ คนที่มาเข้าค่ายของเรา ครั้งแรกเด็กจะบอกว่าไม่ยอมมาเพราะเป็นเรื่องของค่ายรักการอ่าน แต่ชื่อเด็กก็ไม่ยอมมาแล้ว เราจัดกิจกรรมทั้งกลางวันและกลางคืนมีเกมสัปดาห์การอ่าน ทำยังงี้ให้เด็กรู้จักหนังสือ ทำยังงี้ให้เด็กรักการอ่าน ทำยังงี้ให้เด็กรู้ว่าหนังสือเล่มนี้มีประโยชน์ยังงี้ เอาสาระสำคัญในหนังสือมาเล่นเกมสัปดาห์การอ่านให้แก่เด็ก ให้เด็กอ่าน โดยที่ไม่รู้ตัว เมื่อครบ ๓ วันของการเข้าค่ายรักการอ่าน เด็กบอกว่าไม่ยอมกลับ เพราะเด็กอยากรู้เรื่องหนังสือ อยากรู้เรื่องการอ่าน อยากรู้เกมสัปดาห์การอ่านอย่างนี้ต่อไปอีก เพิ่งสิ้นสุดการอบรมเด็กของกทม.วันนี้เองนะละ รุ่นหนึ่ง ๒๐ คน

คุณมกุฏ: ขอดตอบเรื่องที่ตั้งคำถามว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่ห้องสมุดในประเทศไทยจะสั่งซื้อเฉพาะหนังสือปกแข็ง เป็นไปได้ และผมได้ทดลองทำให้ดูแล้วที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อันที่จริง ผมไม่ทราบว่ามีตัวแทนของสมาคมผู้จัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยอยู่ ณ ที่นี้หรือไม่ --- ไม่มี เสียหาย ใครช่วยบอกด้วยก็ดีแล้วกันบังเอิญผมไม่ได้เป็นสมาชิก

เราทำได้ก็คือ ถ้าถือว่าเราจะพิมพ์หนังสือปกอ่อนขาย เราควรจะรู้ว่าในประเทศไทยมีห้องสมุดที่แห่งที่ต้องการหนังสือนี้ และเราก็อิมพ์ฉบับปกแข็ง และอันที่จริงงานชนิดเดียวที่จะควบคุมหนังสือห้องสมุดไม่ให้หาย คือพิมพ์ปกพิเศษขึ้นมา แล้วก็ติดตามของห้องสมุดนั้นๆ ลงไปบนปกและข้างใน ดังนั้นหนังสือเล่มนั้นก็จะเป็นสมบัติของห้องสมุดโดยปริยาย โดยไม่อาจจะเอาไปอยู่ที่ไหนก็ได้ ผมได้ทำตัวอย่างให้ดูแล้วที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หนังสือคอนกรีตๆ จำนวน ๑๐๐ เล่ม ที่พิมพ์ให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถ้าถือว่าใครขโมยเอาไปครอบครองจับติดคุกได้เลย เหตุเพราะว่ามีประทับตราไว้ชัดเจนมาก บอกว่าเป็นสมบัติของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำให้ทำไม่จะทำให้ ถ้าเรคิดแต่บังเอิญเราคิด เพราะเรากำลังคิดว่าข้างนอกจะขายกันเท่าใด ขายให้ได้สักกี่ล้าน ขายให้ได้กี่หมื่น ก็แสน เขาไม่ได้คิดว่าเราจะทำอะไรให้หนังสือคุณภาพดีเพื่อให้อยู่ได้นาน

ขอพูดซ้ำอีกนิดหนึ่ง ไปพูดที่ไหนก็จะพูดอย่างนี้ เราเป็นประเทศจนที่แปลกประหลาดมาก ก็คือทำหนังสือพิมพ์เพื่อ ไม่คิดถึงเลยว่าหนังสือเราจะอยู่ไปได้กี่นานเท่าใด เราคิดเพียงแต่ว่าจะทำหนังสือให้เสร็จแล้วขายเราไม่ได้คิดว่าหนังสือควรจะอยู่ได้ ๕๐ ปี ๖๐ ปี ๗๐ ปี ๑๐๐ ปี อย่างเช่นที่ประเทศอื่นเขาทำกัน หนังสือฝรั่งอยู่ได้ ๕๐๐ ปี ผมมีหนังสืออายุ ๑๕๐ ปี จากฝรั่งเศสยังอยู่ได้ดิบดีสวยงามมาก แต่เราไม่ได้คิดถึงขนาดนั้น เราคิดเพียงแต่ว่ารีบพิมพ์ให้เสร็จวันนี้ แล้วจะขายพรงนี้ทำอย่างไร ดังนั้นคำถามเมื่อก็บอกว่าห้องสมุดในประเทศไทยทำเป็นหนังสือปกแข็งทั้งหมดได้ไหม สำนักพิมพ์จะทำได้ไหม ทำได้และไม่ได้ใช้ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นเลย ขอให้เชื่อเถอะ

นางละเอียด ศรีวรรณ (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย): เห็นได้ว่า เด็กวัยรุ่นเดี๋ยวนี้อ่านหนังสืออีกประเภทหนึ่งค่อนข้างเยอะ เพราะวาดตรงนั้นมีการประชาสัมพันธ์ แต่หนังสือดีๆ อีกหลายร้อยเล่มที่เหมาะสมที่คณะกรรมการคัดสรร ๕๐๐ เล่ม สำหรับเยาวชนเหมาะสำหรับเด็กแต่ละวัย สํารวจได้เลยว่าในห้องสมุดค่อนข้างจะไม่มีเลยหนังสือจำพวกนี้ โดยที่ถ้าถามด้วยบรรณารักษ์เอง ถามโรงเรียนเองก็ยังไม่รู้ว่า ๕๐๐ เล่มนี้ที่เยาวชนควรอ่านแต่ละวัยมีเรื่องอะไรบ้าง

คุณมกุฏ: ครับขณะนี้เรายังไม่รู้ แต่ตามวิธีประชาสัมพันธ์เราคิดได้ เรามีวิธีต่างๆ มากมายที่จะคิดประชาสัมพันธ์ให้เด็กอ่านหนังสือที่เราเลือกขึ้นมา จำนวน ๕๐๐ เล่ม เช่น บอกว่าถ้าตัวคุณเลือกอ่านหนังสือเล่มนี้ในวันเวลาไหนเราจะแถมกุหลาบ ๑ ดอก ถ้าคุณอ่านหนังสือเล่มนี้ครบก็เล่ม คุณเอาคูโปงมาประทับแล้วเราจะแถมตัวเครื่องบินไปเที่ยว หรืออะไรอื่นๆ มีวิธีมากมายที่จะคิด ที่จะทำให้เด็ก เพียงแต่เราต้องคิดนะครับ ไม่ใช่อยู่เฉยๆ แล้วก็ให้เด็กมาอืมซึ่งเป็นไปไม่ได้

เราต้องคิดหาวิธีต่างๆที่จะทำให้เด็กเข้ามาด้วยวิธีการใดก็ตาม อย่างเช่น ถ้าตัวคุณเรียนอยู่มหาวิทยาลัยปี ๒ และถ้าคุณอ่านหนังสือครบ ๘๘ เล่ม คุณจะขึ้นปี ๓ โดยไม่ต้องสอบอะไรอย่างนี้ เป็นต้น เราจะพยายามคิดหาวิธีการต่างๆ อันนี้ก็เป็นวิธีการที่คลอกๆ นะครับ มีวิธีจริงที่

เราจะทำได้แต่ต้องคิดต้องช่วยกันคิด คือบังเอิญผมคิดมาตลอด ๔๕ ปี ทุกลมหายใจที่ตื่น และหลับ เพราะฉะนั้นผมคิดออกขอให้บอกเถอะ เรื่องหนังสือผมคิดออก

พิธีกร : คำถามสุดท้ายละ คำถามที่ ๕ การจัดตั้งห้องสมุดหนังสือดี ๑๐๐ แห่ง ในเมืองหลวงกรุงเทพฯ งบประมาณที่ได้รับจะมีเพียงพอในแต่ละปีหรือไม่ และการจัดตั้งห้องสมุดหนังสือส่วนใหญ่จะจัดตั้งในเขตใดของกรุงเทพฯ ก่อน

คุณมกุฏ : เราารู้แล้วว่ากลุ่มมุสลิมอยู่กระจายตามที่ต่างๆ โดยเฉพาะแถวมีนบุรี หนองจอก เป็นส่วนใหญ่ ฟังชนาก็มี อื่นๆ ก็มี ในกรุงเทพฯ เองก็มี แต่ว่าแถบโน้นมุสลิมจะมากที่สุด (มีนบุรี หนองจอก) เพราะฉะนั้นเลยไม่ได้ที่จะต้องจัดตามบริเวณที่มีมุสลิมอยู่ สำหรับหนังสือให้เข้า เราจะเชิญประชุมกันอีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะจัดเนื้อหาว่าในกรุงเทพฯ มีบริเวณเท่าใด แล้วจะกระจายไปตามที่ต่างๆ เท่าใดซึ่งต้องดำเนินการต่อไป

ผมตั้งงบประมาณเอาไว้ว่า การทำโครงการห้องสมุด ๑๐๐ แห่งในกรุงเทพฯ ครั้งนี้ จะใช้งบประมาณน้อยกว่าค่าเช่าร้านขายรองเท้าในห้างสรรพสินค้า 'น้อยกว่า' เราจะใช้เงินน้อยมาก เราไม่ใช้เงินฟุ่มเฟือย เราจะไม่เอาไปผลาญด้วยวิธีการต่างๆ

ส่วนเรื่องงบประมาณผมบอกแล้วว่า ผมขอกรุงเทพฯ ๑๐ ล้าน ก็คงไม่ยากหรอกเดี๋ยวผมก็จะไปขอ ใครอีกสัก ๑๐ ล้าน ขอคนนั้นอีกสัก ๑๐ ล้าน ๒๐ ล้าน ใช้ไม่มาก ผมตั้งงบประมาณเอาไว้ว่า การทำโครงการห้องสมุด ๑๐๐ แห่งในกรุงเทพฯ ครั้งนี้ จะใช้งบประมาณน้อยกว่าค่าเช่าร้านขายรองเท้าในห้างสรรพสินค้า 'น้อยกว่า' เราจะใช้เงินน้อยมาก เราไม่ใช้เงินฟุ่มเฟือย เราจะ ไม่เอาไปผลาญด้วยวิธีการต่างๆ เราจะใช้เงินเพื่อที่จะทำเรื่องนี้จริงๆ และคิดว่าคงจะทำให้ได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราเริ่มมีพันธมิตรกรุงเทพมหานคร มีพันธมิตรกระทรวงกลาโหมแล้วต่อไปเราก็จะไปคุยกับตำรวจ คุยกับใครต่อมีใคร ครับอาจารย์มันหนา มีอะไรเชิญครับ

ดร.มันทนา : ใช้งบครั้งแรกคำนวณได้ เพราะเรารู้ว่าเราต้องการอะไรเท่าใด แต่ว่าการที่จะทำให้เติบโตขึ้นเหมือนกันกับ โครงการวิจัยระบบหนังสือหมอนเวียน ยังมองไปข้างหน้าว่า พอหมดปีนี้แล้วต่อไปคุณครู โรงเรียน ๘ แห่ง ที่ต้องการทำให้เด็กดีขึ้นด้วยการอ่าน เรารู้วิธีแล้ว แต่ว่าสวดก็จะมาจากไหน ต้องช่วยกันเผยแพร่ ช่วยกันร้อง ช่วยกันส่งเสริมส่งเสริม แล้วก็ทำให้คนที่รับผิดชอบหันมามองต่อไป

พิธีกร : มีท่านอื่นจะเพิ่มเติมอะไรไหมคะ ---ไม่มีนะคะ ขอเชิญอาจารย์มกุฏ กล่าวปิดงานการเสวนาในครั้งนี้

คุณมกุฏ : ผมขอบคุณนะครับที่กรุณานั่งฟังจนกระทั่งจบ ผมเชื่อว่าความพยายามนี้คงจะเป็นไปด้วยดี หลังจากที่เราได้เคยพยายามมาแล้วเป็นเวลา ๑๐ ปี ในช่วงเวลาจริงๆ จังๆ อันที่จริง ผมได้พยายามเรื่องหนังสือมาเป็นเวลา ๔๕ ปี ตั้งแต่อายุ ๑๑ ผมตั้งห้องสมุดในโรงเรียนเมื่ออายุ ๑๓ ด้วยเงิน ๑ บาท ๒ บาท ๓ บาท เป็นเวลานานจนกระทั่งบัดนี้ ห้องสมุดที่เริ่มต้นนั้นเป็นห้องสมุดที่ใหญ่ แต่ว่าการที่จะตั้งห้องสมุดด้วยวิธีนั้นจะต้องใช้เวลาทั้งหมด ๒๕ ปี และจะรุ่งเรืองเมื่อ ๔๕ ปี เราคงจะต้องรอไปอีก ๔๕ ปี ถ้ายังใช้วิธีนั้น แต่ถ้าเราใช้วิธีที่รวบรวมอย่างที่เรากำลังคิดกันมาตั้ง ๔๕ แล้ว เราจะตั้งห้องสมุดในประเทศไทยได้ง่ายและเร็ว

ผมเชื่อว่าโครงการห้องสมุดหนังสือดี ๑๐๐ แห่งในกรุงเทพฯ จะทำได้ภายในเวลาประมาณ ๖ เดือน ถ้าเผื่อว่ากรุงเทพมหานครร่วมด้วย แต่ถ้ากรุงเทพมหานครไม่ร่วมด้วย เราก็จะไปร่วมกับสภาวิจัยแห่งชาติ ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลานานหน่อย ส่วนกลุ่มมุสลิมนั้นผมเชื่อว่า มุสลิมก็ คงจะร่วมมือด้วยดีทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ผมคิดว่า นี่คือการเริ่มต้นที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งในการอ่านหนังสือ เราจะไม่ใช่คำว่า 'การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ' แต่เราเชื่อว่า 'การอ่านเป็นวิญญานของทุกคน' และขอให้ช่วยกัน ขอบคุณครับ